

HEVO HAZENBERG BOUW
KOOPMANS BOUWGROEP ERI-JADO COMFORT PARTNERS
J.P. VAN EESTEREN
KORTEWEG BOUW WOLTER & DROS
EKEELS NICO DE BONT
ELEKTROTECHNIEK
WTH VLOERVERWARMING ACTO INFORMATISERING
HVL SYNCHROON CROON
ELEKTROTECHNIEK

TBI

JAARMAGAZINE 2012

DE KRACHT VAN HET GEHEEL

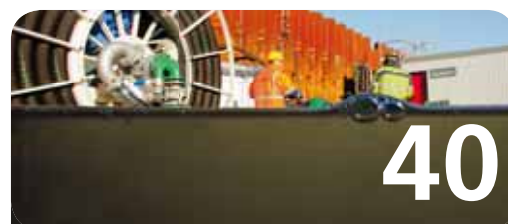
ERA MIDB ALFEN
CONTOUR VOORBIJ
RETON

TBI-VESTIGINGEN

Inhoud

- 2** **Gezamenlijk de koers bepaald**
De Raad van Bestuur over de strategische koers
- 8** **TBI 2012 in vogelvlucht**
Ondernemend TBI
- 10** **Knop om voor elektrisch rijden**
ALFEN marktleider elektrische laadpalen
- 14** **Natuurlijk Thiocrete**
Het lijkt op beton, maar het is het niet
- 16** **Eerste hulp voor zorgaanbieders**
Zorginstellingen leren denken in verschillende scenario's
- 22** **De Petrus toch gered**
Petruskerk Vught
- 24** **Planmatig onderhoud**
Checklist
- 26** **Vertel wie u bent en hoe u wilt wonen**
lekkerEIGENhuis
- 30** **120 ambassadeurs van samenwerking**
Vijf oud-cursisten over hun opleiding aan TBI acadmy
- 32** **Tijdens de verbouwing gaat het vervoer door**
Megaproject Rotterdam Centraal
- 36** **Stadstuin Overtoom**
Klimaatneutraal slopen, bouwen en wonen
- 40** **Waar is het gevaar?**
De bijzondere aanpak van de Sluiskiltunnel
- 44** **Nawoord**
Vooruitblik voorzitter Raad van Bestuur
- 45** **Waarom TBI anders is**
Volgens haar medewerkers

'GEZAMENLIJK DE KOERS BEPAALD'

IR. DAAN SPERLING VOORZITTER RAAD VAN BESTUUR TBI HOLDINGS B.V.

DRS. LEO PRUIS RA LID RAAD VAN BESTUUR TBI HOLDINGS B.V.

2012 was een enerverend jaar, maar TBI trotseert de omstandigheden en heeft het jaar, na een reorganisatievoorziening en een waardecorrectie op vastgoed, met positieve cijfers afgesloten. Als Raad van Bestuur die in dit roerige jaar leiding gaf, laten voorzitter Daan Sperling en bestuurslid Leo Pruis hun licht schijnen over de achterliggende periode en laten ze ook zien hoe ze de koers van TBI richting toekomst hebben uitgezet.

Het jaar 2012 in kort bestek: hoe zag het eruit? 'Operationeel kunnen we terugzien op een goed resultaat. Dat geldt voor alle segmenten, zowel Techniek, Bouw als Infra. En dat in een verder verslechterende markt, met afnemend consumentenvertrouwen en toegenomen concurrentie. Onze bedrijfsopbrengsten en het operationeel resultaat liggen in lijn met vorig jaar', zegt Daan Sperling. Leo Pruis voegt daaraan toe: 'En onze sterke balanspositie blijft ook overeind. We hebben een solvabiliteit van ruim 30 procent. Dat is voor onze opdrachtgevers belangrijk, daar kunnen ze op vertrouwen.' ►

VERSNIPPERD

Als belangrijk wapenfeit van 2012 noemen ze beiden de vaststelling van de Strategische Agenda voor 2013-2015. 'Marktmechanismen die jarenlang van kracht waren, zijn verdwenen of wijzigen sterk. We hebben door de bril van onze opdrachtgevers en klanten gekeken en de marktvraag vooropgesteld. De markt vraagt nu meer en meer om integrale oplossingen. Wij kunnen een tunnel aanleggen én veilig inrichten, we kunnen een gebouw neerzetten en dat energieneutraal maken,' zegt Pruis. Sperling vult aan: 'In de techniek waren we nog te veel versnipperd en boden we te weinig de integrale dienstverlening die de markt vraagt. Op basis van onze nieuwe agenda kunnen we dat wél. Zo zijn we in 2012 gestart met de voorbereidingen om Croon en HVL te bundelen tot één krachtig, landelijk opererend elektrotechnisch bedrijf. En de onderhoudsafdelingen van Croon en van Wolter & Dros gaan hun elektrotechnische én werktuigbouwkundige disciplines samenvoegen, zodat ze gezamenlijk 24 uur service kunnen bieden. Ook binnen de regionale werkgebieden zal meer samengewerkt worden.'

OPEREREN IN DE TOP VAN DE MARKT

Sperling complimenteert de directies van de TBI-ondernemingen met de wijze waarop ze samen met de Raad van Bestuur de Strategische Agenda hebben opgesteld. 'In december 2012 hebben

'WIJ KUNNEN EEN TUNNEL AANLEGGEN ÉN VEILIG INRICHTEN, WE KUNNEN EEN GEBOUW NEERZETTEN EN DAT ENERGIENEUTRAAL MAKEN'

we de TOP 250 van onze medewerkers gepresenteerd hoe we in de huidige uitdagende marktomstandigheden kunnen blijven opereren in de top van de markt. Onze kracht is een decentrale concernstructuur met het ondernemerschap aan de basis, maar we willen ook de schaalvoordelen van het concern beter benutten. Alle ondernemingen voelen zich gesterkt door de heldere koers, de gemeenschappelijke waarden en de eenduidige focus op groeidoelstellingen in onze agenda.'

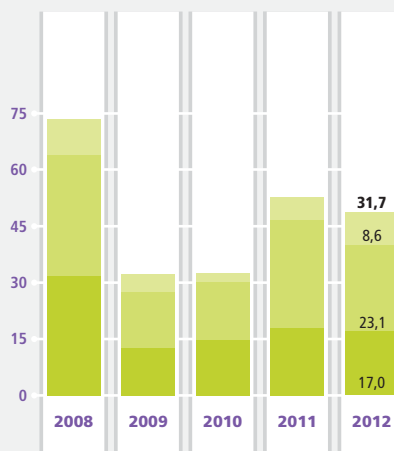
De Raad van Bestuur was facilitator en klankbord bij de totstandkoming daarvan. Sperling: 'Wij waren de coaches die de strate-

Techniek Bouw Infra

Bedrijfsopbrengsten

(in miljoenen euro's)

Bedrijfsresultaat voor bijzondere waardevermindering

(in miljoenen euro's)

gische lijnen hebben uitgezet. Vervolgens hebben we gezamenlijk de concrete route uitgezet naar meer multidisciplinaire samenwerking. Want de markt vraagt niet meer om een afzonderlijke bouw- en/of installatieopgave, maar om een gebouw waarvan de exploitatielasten ook al van tevoren bekend zijn.'

TOEKOMSTBESTENDIG

Gezien de huidige en verwachte economische omstandigheden zijn ingrepen gepleegd om goede resultaten te kunnen blijven boeken, legt Leo Prujs uit. 'Bij een aantal bedrijven is de personele

bezetting gekrompen, met circa 300 Fte's. Daarnaast hebben we onze grondportefeuille aanvullend met 10 procent afgewaardeerd, in lijn met de ontwikkeling op de woningmarkt. Dat was nodig voor de toekomstbestendigheid.'

Voor henzelf veranderde er eveneens het nodige: Sperling werd op 1 juli bestuursvoorzitter en Prujs kwam op 1 oktober de Raad van Bestuur versterken. Sperling heeft Edo van den Assem opgevolgd, die is toegetreden tot de Raad van Commissarissen.

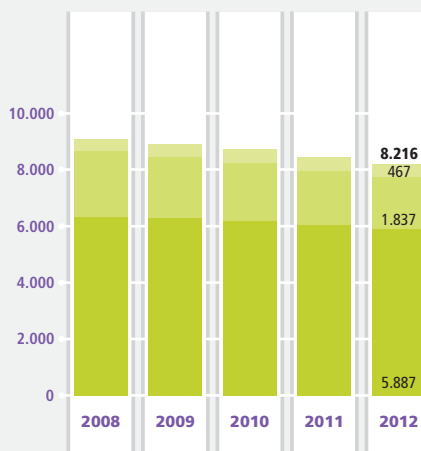
KORTE LIJNEN

Wat merken ze beiden van het gevoel van de medewerkers tegenover hun werk, hun TBI-onderneming en TBI? 'Allereerst zijn ze trots op wat ze opleveren: bouw je aan de Coentunnel, dan wil je trots zijn op dat project. Ons motto is zelfstandigheid in gebondenheid. De ondernemingen opereren in hun eigen markten of geografische werkgebied. Ze voelen zich verbonden met de onderneming waar ze werkzaam zijn. De verbondenheid met de eigen onderneming hoort bij het ondernemerschap aan de basis, maar iedere medewerker weet dat hij 'behoort' tot TBI,' aldus Prujs. Sperling beaamt dat. 'Ze voelen zich gesterkt door ons besturingsmodel. In de markt hebben onze ondernemingen zelfstandigheid en autonomie, ze opereren dicht op hun klanten en zijn slagvaardig. Daarbij onderschrijven ze de manier waarop TBI het gezamenlijke ondernemerschap organiseert. ►

Ontvangen opdrachten

(in miljoenen euro's)

Gemiddeld aantal medewerkers

(in aantallen Fte's)

We hebben een platte concernstructuur, zonder divisies, de lijnen naar Rotterdam zijn kort. Voor meer gebondenheid hebben we in 2012 een directie-adviesraad gevormd met directeuren van de grotere TBI-ondernemingen. Die adviseren ons over bedrijfsverhogende thema's zoals duurzaamheid, veiligheid en innovatie.'

MEER ZICHTBAAR

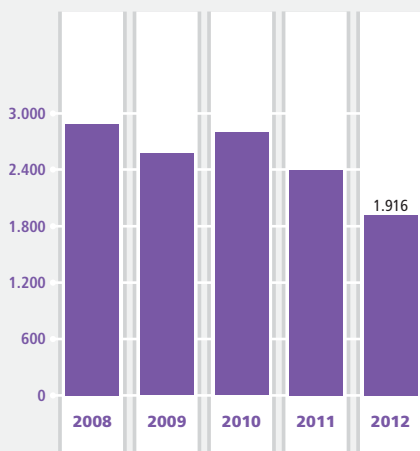
Financiën, innovatie, veiligheid en duurzaamheid zijn geen loze kreten in de bedrijfsvoering. Welke beoordeling staat hiervoor op het rapport van TBI? Pruis: 'Voor financiën een goed. Gezien de marktomstandigheden hebben we het goed gedaan en daarnaast hebben we TBI toekomstklaar gemaakt. Bij innovatie heb ik een ambivalent gevoel. De drive om gezamenlijk vernieuwende concepten te ontwikkelen is er, maar we laten die te weinig zien aan de markt.' Sperling knikt instemmend. 'Klopt, we zijn te bescheiden, te veel technéut. We moeten onze innovaties beter en sneller naar de markt brengen.'

Voor veiligheid prijkt er nog geen voldoende op het rapport. Sperling: 'Er gebeuren nog te veel ongevallen. Iedereen is welwillend, maar in de industrie is veiligheidsdenken verder dan in de bouw. Dat moet ons voorbeeld zijn.' Anders ligt het voor duurzaamheid. 'Dat krijgt ruim voldoende tot goed. Het is de basis voor ons verdienmodel in de toekomst. We kunnen op veel fronten toonaangevend zijn. We willen een koppositie innemen

en bij onze medewerkers proef ik daar veel ambitie voor. Door onze gezamenlijkheid kunnen we ons goed onderscheiden in de gebouwde omgeving. Die levert de grootste CO₂-uitstoot. Wij hebben alles in huis om die te verduurzamen, van het ontwerp tot en met beheer.' Pruis vult aan: 'Onze ondernemingen waren vooral individueel gefocust en thans wordt het ondernemerschap als een gezamenlijke doelstelling ervaren. In 2012 is dat gevoel verder versterkt.'

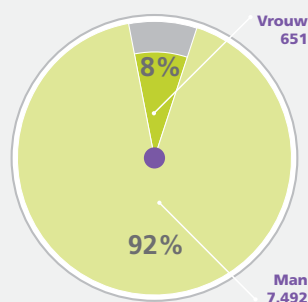
DIEP BESEF

Duurzaam ondernemen betekent ook sturing op langjarige continuïteit en verantwoordelijkheid tegenover ruim 8.000 medewerkers. Pruis: 'Duurzaamheid is ons bestaansrecht, het rechtvaardigt ons opereren.' Sperling stelt: 'Persoonlijk voelen we eveneens de maatschappelijke urgentie. We willen ook de generaties na ons een leefbare wereld meegeven.' Sperling noemt Unilever als inspirerend voorbeeld voor TBI. 'Dat concern heeft zijn imago veranderd vanuit een diep besef dat de voedselketen en de productiewijze anders moeten worden ingericht.' Al opereert Unilever in een andere markt, Pruis ziet overeenkomsten. 'Ook wij gaan anders kijken. Onze uitdagingen zijn onder andere het realiseren van betaalbare woningen voor starters en het verduurzamen van de bestaande bouwvoorraad.' ►

Orderportefeuille

(in miljoenen euro's)

Medewerkers

(% verdeling naar man/vrouw in 2012)

NIEUWE REALITEIT

Duurzaamheid maakt deel uit van een nieuwe realiteit die ook kansrijk is: de omslag van volumegroei naar innovatieve krachten. Sperling: 'De woningbouw gaat van een aanbodgestuurde markt naar consumenten die hun eigen vraag formuleren. Daar liggen kansen. Ook in hergebruik en verduurzaming van gebouwen is veel mogelijk, zoals in energetische verbeteringen, recycling van bouwmaterialen en beheer van de totale exploitatiekosten van een gebouw.'

Pruis kijkt ook naar het grotere verband en de langere termijn: 'Nederland heeft een grote verdiencapaciteit die we zouden moeten omzetten in een investeringscapaciteit om te verduurzamen. Den Haag hoeft de bouw niet te steunen, maar de verduurzaming wel. Investeer je daarin, dan komt de bouw vanzelf weer op gang. Die kan de startmotor zijn voor economische groei.'

AFRONDEN

In het licht van de resultaten van 2012 en de gemaakte keuzes stralen Sperling en Pruis uit dat TBI zich heeft voorbereid op de tijden die aanbreken. Pruis verklaart: 'We hebben een unieke portfolio met zowel bouw- als techniekbedrijven. Technisch kunnen we alles realiseren, en gezien onze solvabiliteit kunnen we de projecten ook afronden. Voor onze opdrachtgevers is dat

belangrijk.' Sperling voegt daaraan toe: 'Ons concern is opgebouwd uit sterke, toonaangevende ondernemingen die elk een groot onderscheidend vermogen hebben in hun marktgebied en/of -segment. Met onze Strategische Agenda en de herinrichting van onze organisatie zijn we voorbereid op de toekomst. We dragen onze diepe wens uit om langjarige continuïteit te bieden en beschikken over de daarvoor benodigde weerstand. Met gepast vertrouwen gaan we de komende jaren dan ook tegemoet.' ■

Techniek Bouw Infra Groep

Ziekteverzuim

(% ziekteverzuim van totaal gewerkte dagen)

Personeelsverloop

(% uitstroom van totaal aantal medewerkers)

Afval

(x 1.000 kg)

TBI 2012 IN

TBI maakt zich sterk voor veiligheid in de bouw

In 2012 hebben vijftien partijen, waaronder TBI, afspraken vastgelegd om ongevallen in de bouw en infrastructuur uit te bannen en veiligheid doelmatiger te realiseren. Jaarlijks komen er op bouwterreinen gemiddeld vijf mensen om het leven en houden er tientallen blijvend letsel over aan een ongeluk.

Afspraken over betere veiligheid met minder inspanning zijn daarom hard nodig. Door de afspraken te uniformeren in een Governance Code kan er veel meer worden bereikt, zo is de overtuiging. Het gaat om het geheel van risicobenadering, werkwijze, opleiding en training, persoonlijke beschermingsmiddelen en toezicht.

Februari

TBI en Stichting Universiteitsfonds Delft richten stagefonds op

TBI Holdings B.V. en de Stichting Universiteitsfonds Delft hebben begin 2012 het 'UfD-TBI Stagefonds' opgericht. Uit het fonds, waarvoor TBI de financiële middelen levert, kunnen onder voorwaarden uitkeringen worden gedaan aan studenten van de TU Delft die in het kader van hun stage een verzoek tot financiële ondersteuning aan de Stichting Universiteitsfonds Delft richten.

April

Wolter & Dros verzorgt installaties van duurzaamste gebouw Nederland

Het nieuwe kantoorgebouw van UPC Nederland in Leeuwarden is het eerste gebouw in Nederland dat in april 2012 het BREEAM NL Excellent-certificaat heeft ontvangen. Met een GPR-score van 8,3 gemiddeld is dit gebouw uiterst energiezuinig.

Ook wordt het gebouw bijvoorbeeld met aardwarmte verwarmd, en gekoeld met het water van de Harlinger-trekvaart. Dat levert energiebesparing op zonder in te leveren op comfort. Wolter & Dros verzorgde de installaties in het gebouw.

Mei

Hazenberg realiseert woningen in historisch klooster

Bouwbedrijf Hazenberg is in mei 2012 samen met zusterbedrijf Nico de Bont gestart met de uitvoering van het plan 'Parc Glorieux' in Vught. Het voormalige klooster krijgt een nieuw en duurzaam leven. In het bestaande gebouw worden prachtige en karakteristieke appartementen gerealiseerd. Ook werken de bedrijven samen aan de Grasso Machine-fabriek in 's-Hertogenbosch. Hazenberg transformeert de fabriekshallen terwijl de productie doordraait en Nico de Bont restaureert het historische casco.

JANUARI

FEBRUARI

MAART

APRIL

MEI

JUNI

Maart

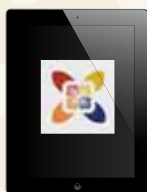
Fri-Jado ontwikkelt integraal koel- en verwarmingssysteem

Fri-Jado, dat in 2012 75 jaar bestond, heeft voor de klimaatbeheersing in supermarkten een integraal koel- en verwarmingssysteem ontwikkeld. Door deze twee functies samen te brengen in een klimaatstelsel wordt een efficiënte energiebalans tussen koelen en verwarmen bereikt. Hiermee worden kosten bespaard. Hergebruik van warmte in de supermarkt is ook uit het oogpunt van milieu en duurzaamheid interessant.

Maart

HVL winnaar bronzen medaille duurzame ondernemer 2012

Eind maart heeft HVL een bronzen medaille van het Keurmerk Duurzame Ondernemer in Eindhoven behaald. Ondernemingen in Eindhoven die dit keurmerk voeren, zijn bewust bezig met mens, milieu en economie.

Acto software stimuleert Het Nieuwe Werken

Acto Informatisering heeft in 2012 een nieuwe generatie ERP-software voor de bouw-, infra- en installatiebranche uitgebracht. De software voor projectbeheersing en servicemanagement stimuleert Het Nieuwe Werken, omdat het systeem via de tablet kan worden gebruikt. Hiervoor worden ook diverse apps ontwikkeld.

Mei

TBI zorgt voor windenergie op alle bouwplaatsen

Sinds mei 2012 worden alle bouwlocaties van TBI voor honderd procent van bouwstroom voorzien op basis van windenergie. TBI was in 2011, als eerste concern in de bouw, voor alle kantoren al volledig overgestapt op groene stroom. In het kader van duurzaam ondernemen hebben alle TBI-ondernemingen zich verplicht om hun energieverbruik, en daarmee CO₂-uitstoot, de komende jaren fors te verminderen. In 2011 was al een besparing van 75 procent gerealiseerd op de CO₂-uitstoot. De CO₂-uitstoot is in 2012 nog verder gedaald doordat alle bouwlocaties zijn overgegaan op windenergie.

Juni

Korteweg start bouw bij natuurgebied Markdal

Aan de rand van Breda met uitzicht op natuurgebied Markdal realiseert Korteweg het prestigieuze nieuwbouwproject 'Buitenplaats Marckhoek' met appartementen en een aantal patiowoningen.

Eind 2012 is het hoogste punt bereikt en eind 2013 wordt de oplevering verwacht.

VOGELVLUCHT

Juli

Eekels werkt aan grote opdracht Damen Shipyards

Eekels Elektrotechniek voert voor Damen Shipyards de elektrische installatie voor acht Platform Supply Vessels uit, inclusief de aandrijfsystemen voor de voortstuwing. De schepen moeten milieuvriendelijk, efficiënt en rendabel zijn. Daarom is gekozen voor een dieselelektrische voortstuwing. Daarnaast worden diverse andere maatregelen genomen om de milieu-impact te verkleinen. De schepen voldoen aan de richtlijnen voor 'Clean Design' en 'Environmental Protection'.

Oktober

Werknemers met beperking normaalste zaak voor WTH

WTH maakt sinds oktober 2012 deel uit van het werkgeversplatform De Normaalste Zaak, een samenwerking van zo'n 70 bedrijven die zich sterk maken voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Al sinds jaren laat WTH haar verdelers door zo'n 100 mensen bij Sociale Werkplaatsen produceren, en de meeste ook assembleren en testen. Voor WTH is het de normaalste zaak mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt een kans te geven en zich bezig te houden met 'Social Return'.

November

Croon-BAM-Mobilis mag Westerscheldetunnel onderhouden

Het onderhoud aan de Westerscheldetunnel en de toegangswegen is voor 2013-2033 gegund aan de combinatie Croon-BAM-Mobilis. In de gunning heeft het kwaliteitsaspect voor 70 procent meegewogen en de prijs voor 30 procent. De betrokken bedrijven zien in de overeenkomst een bevestiging van het vertrouwen in hun expertise op het gebied van onderhoud van complexe infraprojecten.

JULI AUGUSTUS SEPTEMBER OKTOBER NOVEMBER DECEMBER

Oktober

Croon in top 10 Beste Werkgevers 2012

Dit blijkt uit gezamenlijk onderzoek van Effectory en VNU Media (Intermediar). Croon bezet op de ranglijst de zesde positie en dankt deze positie aan zijn voortdurende inzet voor goed werkgeverschap. Dit

blijkt ook uit het cijfer van de algemene medewerkerstevredenheid, dat afgelopen jaar gestegen is van een 7,7 naar een 8,1.

November

Groothuis Wonen klaar voor huidige woningmarkt

SurPlus®Advanta en Groothuis Woningbouw hebben eind 2012 de krachten gebundeld. Zij gaan gezamenlijk verder onder de naam Groothuis Wonen B.V. Het bedrijf legt het accent op kleine series en een korte bouwtijd omdat dit veel kansen biedt voor de realisatie van bouwprojecten in de huidige woningmarkt. Het bouwsysteem van Groothuis Wonen wordt bovendien ingezet voor het woonconcept 'lekkerEIGENhuis' van TBI. Een concept dat consumenten maximale keuzevrijheid biedt en conceptueel bouwen met een duurzame ontwikkeling van buurten en wijken verbindt.

lekkerEIGENhuis
snel • betaalbaar • op smaak

November

Koopmans realiseert energiezuinige supermarkt

In november 2012 is een nieuwe energiezuinige Albert Heijn geopend in Almere. Het parkeerterrein voor de supermarktruimte wordt verlicht met led-verlichting. Op het dak zijn zonnecellen geplaatst. De warmte die de koelingen in de supermarkt afgeven, wordt gebruikt voor de verwarming van het pand. Hierdoor heeft de supermarkt geen gas of stadsverwarming nodig. Onder de parkeervakken is waterberging, die functioneert als buffer bij hevige regenbuien. Koopmans realiseerde het pand in opdracht van Bun Projectontwikkeling.

December

Paleis van Justitie Amsterdam opgeleverd door J.P. van Eesteren

Kwaliteit en duurzaam zijn de trefwoorden voor het nieuwe gebouw van het Paleis van Justitie, onderdeel van IJDock. Het pand is volgens de BREEAM-certificering gewaardeerd met twee sterren (Good). Het gebouw wordt verwarmd en gekoeld door warmte-koudeopslag in de bodem, gecombineerd met een warmtepomp.

Het onderscheidt zich met hoogwaardige en duurzame materialen: keramische tegels, natuursteen, witte prefabbeton en geglazuurde steen.

Het Paleis van Justitie van in totaal 34.000 m² is bovendien een sprekend voorbeeld van de samenwerking van TBI-ondernemingen. J.P. van Eesteren was verantwoordelijk voor het integrale pakket, waarbij Wolter & Dros en Croon de installaties hebben uitgevoerd.

KNOP OM VOOR ELEKTRISCH RIJDEN

ALFEN MARKTLEIDER IN LAADPALEN

Wie met een elektrische auto wil rijden, moet een knop omzetten. Een accu laden is iets anders dan een benzinetank volgooien. Maar wie zich daarvan bewust is, kan prima uit de voeten. Dat is kort samengevat de boodschap van commercieel directeur Jerry van Zundert van TBI-onderneming ALFEN uit Almere, een van de grootste producenten van laadpalen voor elektrische auto's. ALFEN is bovendien een pionier in de ontwikkeling van laadpunten.

Elektrisch rijden sluipt verrassend snel het dagelijks leven binnen. Het aantal elektrische auto's was in Nederland een paar jaar geleden nog op de vingers van één hand te tellen. Als we de hybride auto's meetellen zijn er nu al duizenden auto's met een stekker in ons land. Jerry van Zundert: 'In 2020 rijden er in Nederland naar schatting 200.000 elektrische auto's. Daarvoor zijn ongeveer 300.000 laadpunten nodig. Nu zijn er 5.000 laadpunten.'

Dat lijkt vreemd, want voor zes miljoen 'gewone' auto's zijn geen negen miljoen pompstations nodig. Jerry van Zundert: 'Elektrisch rijden werkt anders. Met een "gewone" auto rijd je door tot de tank bijna leeg is. Een elektrische auto heeft nu nog een beperkt bereik. Daarom zijn de meeste oplaadbare auto's hybride: als de accu leeg is, springt een benzinemotor bij. Het dagelijks gebruik, zoals woon-werkverkeer, kun je prima volledig elektrisch doen. Als je tenminste slim omspringt met het opladen.'

BENZINE EN ELEKTRISCH

Om daar achter te komen, gaan we op pad met een Opel Ampera, een 'plug-in hybride', een auto met stekker én benzinemotor. We vertrekken bij ALFEN in Almere naar zusterbedrijf Voorbij Funderingstechniek in Amsterdam. De accu is niet volledig geladen. Toch geeft de auto aan dat we bijna 500 kilometer ver kunnen komen. Casper Smit van ALFEN, die de auto bestuurt, legt uit: 'Dat kan omdat we ook op benzine

kunnen rijden. De brandstofmotor werkt in deze auto als een generator. Hij wekt stroom op voor de elektromotor.'

Op het eerste stukje binnenweg is de Ampera fluisterstil. Als de benzinemotor bijspringt lijkt de rijervaring op die van een 'gewone auto'. In Amsterdam is het tijd om foto's te maken. De Ampera gaat aan de laadpaal van Voorbij. Naast de paal staat nog een elektroauto. Een volledig elektrische Nissan van Voorbij. Als de accu's van die auto leeg zijn, komt hij tot stilstand. Maar dat komt in de praktijk zelden voor. 'Kwestie van opletten en laden als het kan', weten ze bij Voorbij.

Dat is ook het slimste recept voor een plug-in hybride. 'Mijn collega's houden bij hoeveel benzine ze verbruiken', vertelt Casper Smit. 'Wie dat slim doet, kan met 1,7 liter benzine per 100 kilometer uitkomen.'

Rijden op elektriciteit is dan ook spotgoedkoop. Een volledige lading van de Ampera kost, schat Smit, ongeveer vier euro aan stroom. Goed voor ongeveer 80 kilometer, waarna de benzinemotor bijspringt. ►

Dus laden we de accu's, terwijl de fotograaf zijn werk doet. Laden gaat eenvoudig. Snoer aansluiten en dan met een pasje – een soort OV-chipkaart – de paal activeren. Het licht gaat branden en de stroom loopt. Het is net zo spannend als een lamp aan doen. Toch schijnen sommige gebruikers te klagen over vuile handen bij het laden. Casper Smit: 'Dat is vooral een kwestie van snoer en stekker schoon houden.'

WERELD VAN TECHNIEK

Achter het inpluggen van de Opel Ampera gaat een wereld van techniek schuil. ALFEN is vanaf het prille begin nauw betrokken bij het ontwikkelen daarvan. Mede daardoor is het bedrijf inmiddels, ook internationaal, een toonaangevende leverancier van laadpalen. Die laadpalen zijn er in soorten en maten. Commercieel directeur Jerry van Zundert: 'Er zijn laadpunten voor publiek gebruik, bijvoorbeeld op parkeerplaatsen en voor publiek-privaat gebruik. Grote bedrijven plaatsen deze op hun terrein of in de parkeergarage. En dan zijn er nog laadpunten voor privégebruik, bijvoorbeeld bij woningen. Iedere paal heeft zijn eigen techniek en vormgeving.'

Voor de publieke palen zijn er betaalsystemen. 'De gebruiker identificeert zich met zijn pas en betaalt direct. Maar er zijn ook andere systemen waarbij je kiest van welke leverancier je stroom afneemt en met die provider afrekent. Wij hebben als eerste in Nederland deze technologie en de standaard ervoor ontwikkeld, gebaseerd op open source-software. Dat betekent dat de technologie voor iedereen beschikbaar is.'

Overigens is het bij veel laadpalen nu nog mogelijk gratis op te laden, mede om het gebruik van elektrisch vervoer te stimuleren. Van Zundert: 'Dat is een keus van de instelling die de paal heeft geplaatst. Wij leveren de techniek, de eigenaar kan zelf bepalen hoe hij die toepast.'

INTERACTIEF

Een belangrijk aspect van de laadpunten is veiligheid. 'De stroom loopt pas als een auto is aangesloten en de eigenaar zich bekend heeft gemaakt. Zolang dat niet het geval is, staat er geen spanning op de laadpaal en is deze volledig veilig', legt Van Zundert uit. De palen zijn ook beveiligd tegen aanrijdingen en vandalisme. 'Als een paal scheef komt te staan, wordt hij automatisch uitgeschakeld. Palen voor openbare ruimtes zijn van een constructie die 'hufferproof' is. Overigens komt beschadiging van laadpunten hoogst zelden voor.'

De ontwikkelingen op het gebied van laadpunten gaat snel, onder andere het bedieningsgemak wordt steeds beter. In 2012 heeft ALFEN een compleet nieuwe serie laadpunten geïntroduceerd. Het topmodel is de EVe. 'Die laat zien waar het in de toekomst heengaat. Hij is compact en de bediening is interactief, met een aanraak-scherm. Dezelfde beleving als een iPad of smartphone.' ■

ALFEN IN DE PRIJZEN

ALFEN is in 2012 gekozen tot 'onderneming van het jaar' in de gemeente Almere. De verkiezing is opgezet door de gemeente Almere en de Vereniging Bedrijven Almere.

ALFEN heeft de onderscheiding onder andere te danken aan zijn innovatiekracht en product vernieuwing, duurzame bedrijfsvoering en zijn inzet voor de opleiding van jongeren. Het bedrijf heeft een eigen opleiding elektrotechniek op MBO3-niveau en heeft maatschappelijk verantwoord ondernemen en duurzaamheid

in producten en bedrijfsvoering hoog in het vaandel staan. ALFEN bestaat 75 jaar en is 30 jaar gevestigd in Almere. Als onderneming van het jaar mocht ALFEN een prijs van 5.000 euro besteden aan goede doelen. Ter gelegenheid van het eigen jubileum heeft ALFEN daarnaast ook een laadpaal geschonken aan

de gemeente Almere waar veel gebruik van wordt gemaakt.

En over prijzen gesproken. Eind 2012 is ALFEN ook genomineerd voor de *Jan Terlouw Innovatieprijs*. Deze nominatie is te danken aan de ontwikkeling van een vrijstaand elektriciteitsnet (SOPRA), dat onder andere zeer goed toepasbaar is in gebieden met een slecht centraal elektriciteitsnet, zoals ontwikkelingslanden. Het systeem maakt gebruik van opwekking door zon en wind en lokale opslag in batterijsystemen. SOPRA is ontwikkeld in samenwerking met de Hogeschool Arnhem-Nijmegen en een aantal andere partners.

ALFEN GESPECIALISEERD IN NETWERKTECHNOLOGIE

Dat ALFEN uit Almere voorop loopt in de ontwikkeling van laadpunten voor elektrische auto's is niet verwonderlijk. Het bedrijf is gespecialiseerd in de ontwikkeling en het beheer van elektriciteitsnetwerken. Laadpalen spelen daar een bijzondere rol bij, legt commercieel directeur Jerry van Zundert uit. 'De afgelopen jaren is het gebruik van het netwerk in een stroomversnelling gekomen. Door de toename van het aantal leveranciers en de groei van het mobiele gebruik van stroom moeten

netwerken slimmer worden. Voor een goede balans is opslag van stroom een belangrijk hulpmiddel. Elektrische auto's kun je zien als mobiele opslag. In het verleden was de vrees dat het netwerk de opkomst van elektrische auto's niet aan zou kunnen. Nu weten we dat door spreiding van laadpunten en slimme laadsystemen meer mogelijk is dan we ooit dachten.'

ALFEN haakt daarop in met zijn programma aan laadpunten.

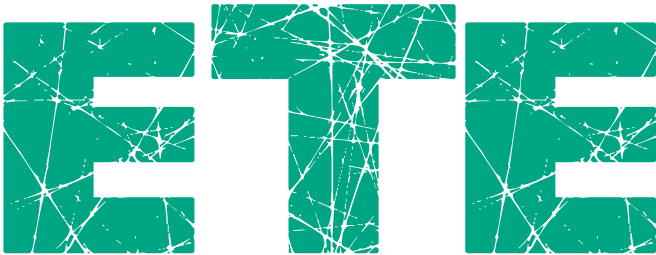
Van Zundert: 'Onderweg, of tijdens een zakelijke afspraak wil iemand snel laden. Een snellader kan in 15 minuten een auto heel behoorlijk opladen. Thuis, voor de deur of in de garage, mag het langzamer. 's Nachts kan het netwerk het goed aan als veel auto's rustig staan te laden.'

De laadpalen ontwikkelt ALFEN volledig in eigen beheer. Bij de bouw en installatie werkt het bedrijf nauw samen met andere TBI-ondernemingen. Zo maakt Voorbij Funderingstechniek de voeten voor de palen en Fri-Jado de behuizingen. Croon Elektrotechniek verzorgt de aansluiting en installatie-bedrijf Comfort Partners is betrokken bij service en onderhoud.

Natuurlijk
THEOCER

DUURZAME VERNIEUWING IN BETON

Een geluidsscherm waar graffiti zó van afgewassen kan worden. Het is maar één van de mogelijkheden van een Thiocrete-eindproduct. Thiocrete deelt een aantal eigenschappen met beton, maar geeft op een heel andere manier sterkte aan het materiaal. Daardoor is het duurzaam en kan het gemakkelijk worden gerecycled. TBI-onderneming Voorbij brengt producten van dit bijzondere materiaal in samenwerking met Shell op de markt.

Thiocrete is een voorbeeld van innovatiekracht en duurzaamheid op het gebied van bouwmaterialen. TBI Infra wil graag bijdragen aan die ontwikkeling, vertelt Mark de Koning, die de marktintroductie van Thiocrete voorbereidt. Het idee voor Thiocrete is ontstaan bij Shell. Door de groeiende vraag naar zwavelarme brandstoffen komt bij raffinage steeds meer zwavel vrij. Een materiaal dat kan worden gebruikt voor andere producten. Mark de Koning legt uit: 'Beton, waarbij in plaats van cement zwavel als grondstof wordt gebruikt, bestaat al langer, maar is relatief duur. Door het toevoegen van speciale hulpstoffen, 'modifiers', heeft Shell een oplossing gevonden voor kostenefficiëntere productie. Omdat vermarkten van Thiocrete-eindproducten geen kernactiviteit is voor Shell, is samenwerking met TBI gezocht.'

DUURZAAM

De Koning raakt bijna niet uitgepraat over de eigenschappen van Thiocrete. 'Het heeft geen poriën, is glad en vloeistofdicht. Het loogt niet uit, dat wil zeggen dat er geen materiaal uitspoelt. Het neemt geen water op en is daardoor vorstbestendig. Je kunt het door en door kleuren en het blijft kleurecht.'

Hij wijst ook op het duurzame karakter van Thiocrete. 'Het zorgt voor hoogwaardig gebruik van materiaal dat vrijkomt bij een ander proces. Daardoor is de totale CO₂-footprint van Thiocrete veel kleiner dan van traditioneel cementbeton. De winning van cement uit kalksteen vergt veel energie, in het bijzonder door een verhittingsproces tot 1400 graden. Dat scheelt bijna 70 procent CO₂, als je het hele productieproces vergelijkt. Bovendien kan Thiocrete volledig worden gerecycled. Het krijgt zijn sterkte door afkoeling. Door het gecontroleerd te verwarmen kan het opnieuw vloeibaar worden gemaakt en worden hergebruikt. Tot vijf keer toe, zonder kwaliteitsverlies, is door Shell aangetoond!'

Al die eigenschappen maken het geschikt voor speciale toepassingen. Mark de Koning somt op: 'Denk aan geluidsschermen. Door het gladde oppervlak is graffiti heel makkelijk te verwijderen. Dat komt ook van pas bij straatmeubilair of gevelbekledingen.'

Daarnaast ziet hij mogelijkheden voor vloeistofdichte vloeren in de industrie, of voor waterzuiveringen. 'Thiocrete heeft veel grotere weerstand tegen chemicaliën dan gewoon beton, het wordt ook niet aangetast door zout, dat maakt het geschikt voor marine toepassingen en infraproducten die in aanraking komen met dooizouten.' Inmiddels wordt hard gewerkt aan certificering van Thiocrete. Mark de Koning: 'Kwaliteitsborging is belangrijk voor afnemers. We merken dat er veel belangstelling is voor de toepassing. Certificering is dan essentieel. Verder hebben we vergevorderde plannen voor een productiefaciliteit voor Thiocrete.' ■

THIOS+CONCRETE

De naam Thiocrete is afgeleid van de Griekse naam voor zwavel, Thios, en het Engelse concrete (beton). Zwavel is al langer bekend als grondstof voor beton. Shell heeft door toevoeging van hulpstoffen, 'modifiers', aan zwavel een nieuw materiaal ontwikkeld.

Het duurzame karakter van Thiocrete blijkt uit de lage CO₂-uitstoot bij de productie en 100 procent recyclebaarheid zonder kwaliteitsverlies. Bovendien biedt Thiocrete een hoogwaardige toepassing van zwavel dat vrijkomt bij raffinageprocessen.

De toepassing van Thiocrete is al op kleine schaal begonnen. In Qatar is er een schooltuin mee ingericht. In Canada wordt geëxperimenteerd met gebruik in wegen. TBI Infra verwacht dat het gebruik van Thiocrete de komende jaren een grote vlucht kan nemen in infrastructuur en industrie. ■

EERSTE HULP VOOR ZORG- AANBIEDERS

WIJ HELPEN ZORGINSTELLINGEN TE DENKEN IN
VERSCHILLENDE SCENARIO'S

Passend in het beleid van een terug-tredende overheid dragen bestuurders van onder andere ziekenhuizen, verpleeghuizen en verzorgingshuizen de komende jaren in toenemende mate risico voor hun vastgoed. Dat betekent dat ze verstandige keuzes moeten maken om financieel gezond te blijven en ook in de toekomst goede zorg te kunnen leveren. HEVO, onderdeel van TBI, helpt zorgverleners hierbij. Felix van Baal, sectordirecteur Gezondheidszorg en Wonen, vertelt in dit artikel hoe.

WAT VERANDERT ER PRECIES VOOR DE ZORGINSTELLINGEN?

‘In het verleden konden zorginstellingen de volledige kosten van het vastgoed dat ze in hun bezit hadden of huurden, doorberekenen in de tarieven die door de zorgverzekeraar werden vergoed. Maar de komende jaren dragen de zorginstellingen in toenemende mate het risico voor hun huisvestinglasten. Als ze (te) hoge kosten maken voor hun gebouwen moeten ze dat zelf terugverdienen. De ziekenhuizen zijn de afgelopen vijf jaar overgegaan naar dit nieuwe systeem. Voor verpleeg- en verzorgingshuizen is in 2012 een overgangsfase van zes jaar begonnen.

WAT VINDEN DE BESTUURDERS DAARVAN?

‘Enerzijds vinden ze dat deze verantwoordelijkheid hoort bij gezond ondernemerschap. Anderzijds zijn ze ook bezorgd. Het is voor hen niet meteen helder welke risico’s ze lopen. De zorg is een dynamische sector, waar voortdurend wetswijzigingen en nieuwe bekostigingssystemen worden ingevoerd die een langetermijndoorkijk lastig maken. Er zal altijd zorg nodig zijn. Sterker nog, door de vergrijzing stijgt de vraag sterk. Maar de manier waarop de overheid de zorg betaalbaar wil houden, zorgt voor een bijna permanente onzekerheid. Voor de korte en al helemaal voor de lange termijn.’ ►

EN BIJ VASTGOED GAAT HET PER DEFINITIE OVER DE LANGE TERMIJN...

‘Ja, dus dat is lastig. Maar de bestuurders in de zorg hebben nog een ander probleem. In het verleden hadden zij geen enkele moeite met het krijgen van leningen voor nieuwe gebouwen. Maar banken weten ook dat zorgondernemers meer risico lopen en ze zijn een stuk terughoudender geworden. Ze stellen kritische vragen, verlangen een goed onderbouwde businesscase. En dat is precies waarbij HEVO hen kan ondersteunen.’

HOE DAN? WAT DOET HEVO?

‘Wij helpen bestuurders van zorginstellingen om ondanks alle schuivende panelen toch een langetermijnvastgoedstrategie te formuleren die aansluit op hun zorgvisie. En we helpen hen bij het realiseren ervan; door hen in verschillende stadia te begeleiden en werkzaamheden uit handen te nemen. Bijvoorbeeld, in de oriëntatiefase, als ze proberen te ontdekken wat de risico's en de mogelijkheden zijn van hun vastgoed in relatie tot de verwachte zorgontwikkelingen. We kunnen een quickscan doen of een uitgebreide rapportage en we kunnen helpen te denken in verschillende vastgoedscenario's. Als de zorginstelling besluit een lening aan te vragen, kunnen wij meedenken bij het uitwerken van de businesscase. Als de financiering rond is, kunnen wij het bouwprojectmanagement doen. En als het gebouw er eenmaal staat, kunnen wij een onderhoudsstrategie ontwikkelen waardoor de instelling het risico op achterstallig onderhoud afdekt.’

WELKE KEUZES MAKEN ZORGINSTELLINGEN TEN AANZIEN VAN HUN VASTGOED?

‘Er zijn twee grote ontwikkelingen die zorginstellingen voor complexe vraagstukken stellen. Om de ziekenhuiszorg efficiënter te maken wordt hoogwaardige, gespecialiseerde zorg, zoals hartchirurgie, in de nabije

toekomst niet meer aangeboden in tientallen ziekenhuizen, maar geconcentreerd in slechts enkele. Zodat deze ziekenhuizen zich nog verder kunnen specialiseren en er meer kan worden geïnvesteerd in deze zorg. Meer alledaagse zorg, zoals het hechten van een wond, wordt dichterbij de patiënt aangeboden, bijvoorbeeld in de dokterspraktijk. Daarnaast spelen er andere ontwikkelingen, zoals minder ingrijpende operatietechnieken en meer nazorg thuis, waardoor mensen steeds korter in het ziekenhuis verblijven. In de ziekenhuizen staat daardoor een steeds groter aantal vierkante meters leeg. Ik denk dat een voorzichtige analogie met de leegstand van kantoren op zijn plaats is.’

EN WAT ZIJN DE ONTWIKKELINGEN VOOR DE VERPLEEG- EN VERZORGINGSHUIZEN?

‘Daar zien we dat ‘wonen en zorg’ steeds meer worden gescheiden. Patiënten die intensieve zorg nodig hebben, zoals zwaar dementerende ouderen, blijven ook in de toekomst wonen in een zorgcomplex. Maar patiënten die minder zorg nodig hebben, zullen steeds vaker thuis worden behandeld. Daarmee krijgen ook deze instellingen een overschot aan vierkante meters. Volgens onderzoek van de overheid moeten zo'n 9.800 gebouwen in meer of mindere mate worden aangepast wanneer het ‘scheiden van wonen en zorg’ vanaf 2013 geleidelijk wordt ingevoerd. Bovendien zijn ouderen niet meer dezelfde als twintig jaar geleden. Ook zij willen langer thuis wonen. Kan dat niet meer, dan willen ze liever naar een kleinschalige woongroep dan naar een kolossale instelling.’

WELKE OPLOSSINGEN ZIET HEVO?

‘Kijk, het is niet zo dat we een pasklare oplossing hebben voor deze complexe problematiek. Maar we geven zorginstellingen handvatten om zorgvuldige afwegingen te maken en met slimme oplossingen te ►

**‘VERMENG WONEN,
WERKEN EN ZORG,
ZODAT HET WEER
MAKKELIJKER WORDT
VOOR MENSEN OM VOOR
ELKAAR TE ZORGEN.’**

komen. Zo hebben verschillende klanten een verzorgingshuis getransformeerd in een verpleeghuis, omdat er meer vraag naar verpleegzorg is. Een andere klant heeft een ziekenhuis omgebouwd tot koopappartementen waar bewoners kunnen kiezen voor zorg en dienstverlening. Weer een andere klant realiseerde zich dat de tijd van geestelijke gezondheidszorg in grote instituten voorbij is en besloot een nieuwbouwproject te staken. En zo zijn er nog talloze andere vastgoedscenario's.'

ZOALS?

'Nou, ik filosofer graag over de toekomst. Ik zou het mooi vinden als we in onze samenleving wonen, werken en zorg weer dicht bij elkaar brengen. Het wordt zo langzamerhand tijd om Het Nieuwe Werken uit de kantoor sfeer te halen. Er is allerlei kleine nijverheid die thuis kan worden gedaan. Dat klinkt meteen heel ambachtelijk en middeleeuws, maar ik heb het over hoogwaardige, moderne nijverheid. Bijvoorbeeld, een instrumentenmaker die operatie-instrumenten ontwikkelt en produceert op afstand; met behulp van ICT en bijvoorbeeld een 3D-printer. Hij doet dit bijvoorbeeld in een gemengd gebouw waar gezinnen wonen, waar werkruimtes zijn, maar ook twee etages voor autistische jongeren. Vermeng wonen, werken en zorg, zodat het weer makkelijker wordt voor mensen om verantwoordelijkheid voor elkaar te nemen en voor elkaar te zorgen. Ik daag de zorgbestuurders uit om ook eens vanuit dit perspectief te kijken.' ■

BELEVINGSBOX GETEST DOOR 100 OUDEREN

Een slim ingerichte zorgwoning kan bijdragen aan het welbevinden, de zelfstandigheid en zelfs het herstel van de bewoner. Maar wat is een slimme zorgwoning? Dat hebben Ron van Bloois, Judith Vroemen en Bas Steegh van HEVO en ontwerp bureau Baas-Kleinbloesem onderzocht op basis van wetenschappelijke resultaten en ervaringen van bewoners. Acht elementen blijken van belang: licht, kleur, geur, natuur, geluid, huiselijkheid, domotica en fysische elementen.

Van Bloois: 'Wetenschappelijk onderzoek toont aan dat daglicht van grote invloed is op de biologische klok. Ouderen vinden het niet fijn de hele dag in kunstlicht te zitten. Sfeerverlichting daarentegen vinden ze gezellig. Daarnaast kan begeleidend verlichting als de oudere zich door de woning beweegt, de zelfstandigheid vergroten.'

Aan de hand van deze wetenschappelijke inzichten en ervaringen van bewoners hebben HEVO en Baas-Kleinbloesem een 'belevingsbox' ingericht als slimme zorgwoning van de toekomst. Deze woning is daarna 'getest' door zo'n 100 ouderen. Hun opmerkingen leverden verdere inzichten op die HEVO en de zorginstellingen kunnen helpen bij het ontwerp van toekomstgerichte ouderenzoningen. Daarnaast zijn de boxen tijdens de Dutch Design Week in Eindhoven aan het publiek getoond en zijn de inzichten gedeeld met bestuurders en zorgprofessionals.

www.hevo.nl/thuis

groen

bezig

Op 10 oktober 2012, de Dag van de Duurzaamheid, gingen buurtkinderen uit de Amsterdamse wijk Stadstuin Overtoom met kunstenaar Bert Kramer aan de slag met lege PET-flessen. Van de oude plastic flessen maakten zij talloze miniatuurtuintjes. Alle flessentuintjes pronken nu aan de bouwhekken en maken de bouwplaats vrolijk. Bert Kramer: 'Ik wil met mijn werk nadruk leggen op de waarde van wat we hebben met elkaar.

Ik houd niet van de wegwerpcultuur.' Een overtuiging die in alles tot uitdrukking komt bij de renovatie van de wijk Stadstuin Overtoom.

Lees meer op
pagina 36.

De Petrus toch

HET DUBBELINTERVIEW

Al meer dan 130 jaar is de Petruskerk gezichtsbepalend voor het Brabantse Vught. Nog maar kort geleden zag de toekomst er slecht uit voor de kerk. Dankzij een groep Vughtse ondernemers is de kerk gered en gaat hij onderdak bieden aan Bibliotheek de Meijerij en het Vughts Museum. Restauratiebedrijf Nico de Bont, een TBI-onderneming, herstelde het gebouw in oude luister. Twee betrokkenen vertellen.

gered

Samen met andere ondernemers uit Vught nam Willem Schellekens begin 2011 het initiatief om de restauratie vlot te trekken. De restauratie is inmiddels voltooid. Nu wordt de kerk geschikt gemaakt voor de nieuwe gebruikers, onder andere met twee vides.

'WE DOEN DIT VOOR VUGHT'

'Eind 2010 dreigde het doek te vallen voor De Petrus. Er was een restauratieplan, maar voor de gemeente waren de gevraagde bijdragen voor de exploitatie een brug te ver. De Stichting tot behoud van de Petruskerk zat met de handen in het haar, ook omdat subsidies dreigden te verlopen. Toen is een beroep gedaan op mij en twee andere Vughtse ondernemers. Op het laatste moment hebben we een nieuw plan ingediend, onder de vlag van DePetrus. Er resteert nog wel een tekort van vier ton. Daarvoor staan wij en nog vier ondernemers garant. We willen dat opvangen met de verhuur van commerciële ruimtes en een horecapunt. Eventuele winst gaat naar goede doelen in Vught. We doen dit voor Vught en niet voor onszelf.

Bij de uitvoering hebben we zo veel mogelijk Vughtse bedrijven betrokken, die zijn heel behulpzaam geweest. Ook restauratiebedrijf Nico de Bont is geworteld in Vught. De reacties van de inwoners zijn alleen maar positief. Als de kerk was gesloopt, had dat een groot gat geslagen. Inmiddels krijgen we ook vragen vanuit andere plaatsen. Zij willen graag weten hoe we dit voor elkaar hebben gekregen.'

Maarten van der Steen van Nico de Bont (links) en Willem Schellekens van DePetrus in 'hun' Petrus.

De grootste uitdaging: de originele gebrandschilderde ramen zijn met grote zorgvuldigheid verwijderd, elders gerestaureerd en weer teruggeplaatst.

'RAMEN WAREN DE GROOTSTE UITDAGING'

Maarten van der Steen was als voorman van Nico de Bont vanaf het begin nauw betrokken bij de restauratie van de Petruskerk. Hij en zijn medewerkers legden veel vakmanschap aan de dag bij de restauratie en zochten bij onverwachte situaties naar slimme oplossingen.

'De kerk was al jaren gesloten. Dat was gebeurd nadat er stucwerk naar beneden was gekomen tijdens een uitvaart. We wisten dat er veel achterstallig onderhoud was, maar je weet van tevoren nooit exact wat je tegenkomt. Bij een restauratie sta je altijd voor uitdagingen. Om de spantbenen van het dak te herstellen, hebben we die helemaal los moeten maken en onderstempelen. Het hele dak rust op die spantbenen, dus je moet daarvoor goede voorzieningen treffen. Ook in het herstel van het natuursteen van het grote raam aan de voorkant zit veel vakmanschap. Maar de grootste uitdaging was het zorgvuldig verwijderen van de gebrandschilderde ramen, zodat ze elders gerestaureerd konden worden. Een restauratie is altijd een puzzel. Welke materialen tref je aan en zijn die nog te vinden? En als zich onvoorziene zaken voordoen, hoe vang je die op? Die verrassingen maken het werk interessant. Met deze restauratie hebben we steeds in de spotlights gestaan. Er willen altijd mensen kijken. Dat moet je positief benaderen, de kerk is belangrijk voor Vught, maar je moet ook veilig kunnen werken. Dat hebben we opgelost door open dagen te organiseren die druk zijn bezocht.'

PLANMATIG ONDERHOUD WAAROM ZOU JE?

10 Redenen op een rij
Wat voegt planmatig onderhoud toe voor de klant? Directeur van de afdeling Verbouw, Onderhoud en Renovatie Albert van Eijnsbergen, projectvoorbereider Jeroen Knijn van J.P. van Eesteren en vestigingsleider René Elmers van Wolter & Dros Woningbouw, handelend onder de naam Comfort Partners, vertellen uit hun ervaring.

1

Continuïteit verzekerd

Planmatig onderhoud voorkomt dat componenten uitvallen of mankementen vertonen en dat het bedrijf, het kantoor of de bewoner daar last of schade door ondervindt of zelfs door in gevaar komt. Onderdelen hebben een bepaalde levensduur. Als ze tijdig worden vervangen, voorkomt dat storingen die hinder en onnodige kosten met zich meebrengen. Planmatig onderhoud bevordert dus de continuïteit van de bedrijfsvoering, de veiligheid en het comfort.

2

Zicht op de kosten

Onaangename financiële verrassingen behoren tot het verleden. Met een contract voor planmatig onderhoud weet de klant precies waar hij aan toe is. We maken een tienjarenplan dat per jaar inzicht geeft in de kosten voor alle componenten en alle werkzaamheden, zodat de klant daar reserveringen voor kan maken. In de woningbouw worden all-in contracten afgesloten, waardoor tussentijdse financiële verrassingen uitgesloten zijn.

3

Weg met de risico's

De klant loopt geen risico's meer, want die zijn overgedragen aan ons. Wij zijn eraan gehouden dat alles goed blijft functioneren. We leggen contractueel vast binnen hoeveel tijd we bij een storing ter plekke zijn. Storingen aan kritische items die de bedrijfsvoering in gevaar brengen, verhelpen we binnen twee uur. Net als over respons- en afhandelings tijden maken we afspraken over telefonische bereikbaarheid en klanttevredenheid.

4

Kwaliteit omhoog, kosten omlaag

Specialistische kennis van onderhoud garandeert kwaliteit. Waar onze klanten voorheen op onregelmatige basis eigen medewerkers moesten inschakelen die met verschillende zaken belast waren, zetten wij gespecialiseerde vakmensen in die snel en doeltreffend optreden en zich enkel met het onderhoud bezighouden. Dat levert niet alleen kwaliteit op, maar scheelt de klant ook kosten voor eigen personeel. Bovendien verlaagt gericht planmatig onderhoud de storingsgraad en daarmee de totale beheerskosten.

5

Toezicht niet nodig

De klant hoeft de uitvoering van het onderhoud niet te toetsen. Met behulp van een conditiescore van de componenten tonen we aan dat we voldoen aan de eisen. Als een klant toezicht op de uitvoering wil houden, kan dat natuurlijk, maar tot nu toe is dat nooit nodig gebleken.

6

Problemen voor zijn

Volgens contract zijn we in de zakelijke markt verantwoordelijk voor correctief en preventief onderhoud: we verhelpen en voorkomen storingen. Vervangingsonderhoud berust bij de opdrachtgever, maar we signaleren natuurlijk ook wanneer componenten die buiten het contract vallen aan vervanging toe zijn. In het maandelijkse onderhoudsoverleg met de klant bespreken we dit, zodat de klant naar eigen inzicht kan beslissen wat er moet gebeuren. In de woningbouw kan ook het vervangingsonderhoud in het contract opgenomen worden.

7

Integrale oplossing

J.P. van Eesteren, Wolter & Dros en Croon werken intensief samen. Deze integrale benadering levert veel voordelen op voor de klant, vooral een hoge kwaliteit. We zijn bekend met de installaties en hebben contact met dezelfde leveranciers. De keuze van componenten kunnen we al vroegtijdig afstemmen. De klant heeft één aanspreekpunt voor regulier overleg.

8

Bekend met pand en procedures

We hebben ruime ervaring met werken in streng beveiligde omgevingen. Ons voordeel is dat we bekend zijn met het pand en op de hoogte zijn van veiligheidsprocedures. In deze panden komen steeds vaste medewerkers die zijn gescreend en de werkwijze ter plekke kennen, waardoor er geen begeleiders mee hoeven bij werkzaamheden.

9

Afspraken en vertrouwen

Voordat het contract ingaat, levert de klant een lijst met een score per component. De klant geeft aan bij welke score we moeten ingrijpen. Wij toetsen de scorelijst en melden eventuele afwijkingen. Zo zijn de afspraken helder. We verdienen het vertrouwen van de opdrachtgever door afspraken na te komen, door open te communiceren en door onze proactieve houding.

10

Verder kijken dan nodig

Planmatig onderhoud maakt het mogelijk trends te ontdekken. Die zien we wanneer bepaalde componenten vaker dan gemiddeld storingen veroorzaken of kapot gaan. In dat geval doen we een verbetervoorstel. Ook signaleren we werkzaamheden die buiten het contract vallen en voeren die op verzoek uit. We weten wat de klant wil. We kennen het pand, de organisatie en de werkwijze van de gebruikers. En we voeren de werkzaamheden zo geruisloos mogelijk uit. Ook bieden we overige diensten aan. Voordelig voor de klant, want onderhoud en andere werkzaamheden kunnen vaak in één moeite door.

J.P. van Eesteren

TBI-onderneming J.P. van Eesteren voert behalve bouwopdrachten ook planmatig onderhoud uit aan kantoren en bedrijven. Grote klanten zijn bijvoorbeeld Europol, De Nederlandsche Bank en de Penitentiare Inrichting in Zwaag. Wolter & Dros voert behalve nieuwbouwopdrachten in de woningbouw ook planmatig onderhoud uit aan woningen en bedrijven, vooral aan cv-installaties en de mechanische ventilatie. Beide ondernemingen werken samen met Croon, actief in elektrotechnische en data-installaties.

vertel wie u **BENT** en **HOE** u wilt wonen

**Met lekkerEIGENhuis zelf bouwen
achter de computer**

Auto's lijken allemaal hetzelfde. Maar wie wel eens een nieuwe auto heeft gekocht, weet wel beter. Achter de computer 'bouw' je een auto naar wens. Kleur, motor, bekleding, accessoires. Waarom zou dat niet met huizen kunnen? lekkerEIGENhuis maakt het mogelijk.

Een open keuken, of juist niet? Pannendak of plat dak, dakkapellen? De televisie aan de voorkant of achterkant? Een gevel met openslaande deuren of juist met kleine ramen? Waar komen de stopcontacten, een slaapkamer of werkkamer? En welke kleur krijgt het huis? Kortom, hoe maak je van 'een huis', 'jouw eigen huis'.

Maar hoewel een huis de duurste aankoop is die een gezin ooit doet, zijn de keuzemogelijkheden in de praktijk meestal beperkt. Met lekkerEIGENhuis haken de TBI-bedrijven ERA Contour, Koopmans Bouwgroep en Hazenberg Bouw in op de trend van individualisering die bij veel andere producten gewoon is. De consument staat centraal en

bepaalt. Zo wordt hij coproductent van zijn woning, ook als dat geen vrijstaande villa of een chic penthouse is. 'Bij Nike kun je zelf een sportschoen samenstellen en krijg je hem een paar dagen later thuis. IKEA heeft een kastsysteem – Pax – dat bijna iedereen in huis heeft, maar er overal anders uitziet. Met dat uitgangspunt kun je ook huizen bouwen', vat Edward van Dongen, hoofd Initiatief & Concept bij ERA Contour het idee achter lekkerEIGENhuis samen.

lekker
EIGEN
huis

snel • betaalbaar • op smaak

**mooie
spullen**

luxe
badkamer

**eigen
oprit**

KWALITEIT

CONFIGURATOR

Dat idee heeft geleid tot de ontwikkeling van de 'woonconfigurator', waarbij ook technische universiteiten in Nederland, Duitsland en Engeland zijn betrokken. De configurator lijkt op wat autofabrikanten, Nike of IKEA doen. In de configurator is het

basisontwerp van een woning opgenomen. 'Net als bij die auto kun je dan kiezen hoe jouw huis eruit moet zien. Welke gevel vind je het mooist, hoe wil je de indeling hebben? De kleur, het soort dak... En hoe gebruik je het huis, waar zet je de televisie neer? Dat

heeft weer gevolgen voor de CAI-aansluiting. Die keuzes komen uiteindelijk samen in een Bouw Informatie Model, waar ook alle toeleveranciers in kunnen. De producent van de prefabstructuurdelen kan dan rekening houden met de plaatsing van leidingen en contactdozen en de kozijnfabrikant weet ook precies wat hij moet leveren,' legt Edward van Dongen uit.

Door deze manier van werken is het mogelijk individueel én efficiënt te bouwen. 'Het uitgangspunt is dat de woning twintig weken na bestelling kan worden opgeleverd. Daarmee kunnen we concurreren met bestaande woningen.' De configurator is trouwens nog in ontwikkeling. Edward van Dongen: 'We werken aan een versie waarbij een "kassabon" meeloopt. Daarbij nemen we ook de energielasten mee. Wat betekent extra isolatie of het plaatsen van zonnepanelen. Als consument en opdrachtgever zie je meteen de gevolgen voor je portemonnee.' ►

SMARTIES

Maar hoewel de configurator erg tot de verbeelding spreekt, is hij het sluitstuk van een langer traject. Daarin wordt de consument meegenomen in het avontuur van kiezen, samenstellen en mee ontwerpen van een huis. En dat begint met het maken van een woonpaspoort. Iedereen kan nu al op lekkerEIGENhuis.nl een woonpaspoort aanmaken, door in een speelse omgeving vragen te beantwoorden (zie screenshot).

Wat is je gezinssamenstelling, hoe gebruik je je huis? Wil je luxe of duurzaamheid? Wat vind je belangrijk aan de buurt waar je woont? De antwoorden leveren een breed profiel op. Het zegt iets over hoe iemand in het leven staat, wat zijn of haar smaak is en vertaalt dat in woonvoorkeuren. De profielen – gebaseerd op onderzoek van het bureau Smart Agent Company – hebben kleuren. In eerste instantie zijn er vier hoofdgroepen, rood, blauw, groen en geel, maar mengkleuren zijn ook mogelijk. Felgekleurde smarties vormen de toegang tot de test.

woonpaspoort

Het woonpaspoort is een kleurrijke verrassing. De vragen op de website beantwoorden is een eenvoudig spel. Klikken en knippen met een schaar. We nemen de proef op de som. Een eerste rondje levert een geel profiel op – een gezelligheidsmens, met de voorkeur voor een vriendelijk huis in een levendige buurt. Favoriete merken: Hema en Opel.

Dan maar nog een keer kritisch door de vragen heen. Turkoois is dit keer de kleur. Nu komt er iemand uit die gesteld is op sociale contacten, maar ook op rust en met de voorkeur voor een huis met een klassieke uitstraling. Bij de favoriete merken, naast de Hema, nu ook de Bijenkorf, KLM en Audi.

‘Het woonpaspoort helpt om voor te sorteren,’ legt Edward van Dongen uit. ‘Het geeft een eerste indicatie voor mogelijke woonplannen. Welke architectuur daarbij past en vooral welke locatie. Uit onderzoek blijkt dat mensen met overeenkomstige voorkeuren in werkelijkheid ook vaak bij elkaar in de buurt wonen. Al was het maar omdat ze graag dezelfde voorzieningen in hun wijk willen.’ Het is een instrument waar niet alleen gezinnen, maar ook verhuurders iets aan hebben om voorkeuren in kaart te brengen, evenals consumenten die als groep, via CPO (Collectief Particulier Opdracht-

geverschap) samen willen bouwen op een passende locatie.

Het bouwen van een lekkerEIGENhuis is al mogelijk op heel kleine schaal. ‘Vanaf vier woningen, tot blokken van enige tientallen. Binnen zo’n blok is veel variatie mogelijk. Verhuurders en ontwikkelaars kunnen dan de woonconfigurator gebruiken om eerste bewoners de kans te bieden om – binnen een bepaalde bandbreedte – hun woning zo veel mogelijk aan hun wensen aan te passen. Dat zorgt voor extra betrokkenheid van huurders bij hun woning.’ ■

'HET WOONPASPOORT HELPT OM VOOR TE SORTEREN, HET GEEFT EEN EERSTE INDICATIE VOOR MOGELIJKE WOONPLANNEN.'

Innovatief, betaalbaar, kwaliteit

Het idee van lekkerEIGENhuis is nieuw voor de bouwwereld. ERA Contour, Koopmans Bouwgroep en Hazenberg Bouw zijn de eerste in de markt met hun woonconfigurator die wordt aangestuurd door de woonconsument en die aan de achterkant direct gekoppeld is aan de maakindustrie. Edward van Dongen is ervan overtuigd dat anderen zullen volgen, al was het maar omdat het idee in de tijdgeest past. Van Dongen: 'Wij hebben wel een voor-sprong. De consument zit heel diep in onze genen. We hebben altijd al gevraagd naar zijn of haar wensen. De combinatie van dit woonconcept en alle achterliggende techniek is echt nieuw.' Die combinatie is mede mogelijk door de intensieve samenwerking met partners binnen TBI.

Deze partners, zoals Voorbij Prefab Beton en Comfort Partners (installaties) zijn vanaf het prille begin betrokken bij de totstandkoming van een lekkerEIGENhuis. Doordat ze direct informatie uit het Bouw Informatie Model krijgen, kunnen ze hun productie en werkvoorbereiding op

het gevraagde huis afstemmen. Edward van Dongen: 'Dat bespaart kosten en leidt tot hogere kwaliteit. Dat past helemaal bij het uitgangspunt van lekkerEIGENhuis: betaalbare woningen van hoge kwaliteit die duurzaam zijn en technisch en energetisch op orde.' Dat consumenten, ondanks de barre economische tijden, het idee interessant vinden, is al gebleken. 'We zijn betrokken bij de herontwikkeling van het Veemarktterrein in Utrecht, waar heel individuele bouw mogelijk is. Om dat te ondersteunen hebben we met een bakfiets op het Neude in het centrum van de stad gestaan om mensen te vragen naar hun woonwensen. Daar wilden ze heel graag over vertellen. Dat zegt wel wat.'

Marco Peppel
(Top 2)
Directeur Engineering
bij J.P. van Eesteren

Gerben Broekhuijsen
(Trainee 1)
Projectmanager
bij Wolter & Dros

Bianca Seekles
(Top 1)
Directeur Identiteit &
Vernieuwing bij ERA Contour

120 AMBASSADEURS

Faciliteren van persoonlijke ontwikkeling. Dat is de missie van TBI acdmy.

‘Door mensen te ontwikkelen, ontwikkelt het bedrijf zich.’ TBI acdmy heeft gekozen voor een integrale aanpak bij de ontwikkeling van het potentieel van haar medewerkers. Daarnaast stimuleert TBI acdmy haar deelnemers om over de eigen bedrijfs grenzen heen te kijken.

‘**B**ouwen aan je eigen toekomst doe je samen met anderen. Niet alleen verbinden en ontwikkelen, maar vooral verbinden door te ontwikkelen. Daarvan ben ik overtuigd,’ merkt Brenda Ursem, manager Opleiding & Ontwikkeling, op. ‘In onze sector vragen projecten steeds vaker om integrale samenwerking.’ Precies wat TBI acdmy stimuleert: ‘Vanaf het begin waren we een plek voor het delen van kennis en ideeën en het ontdekken van elkaars krachten. TBI acdmy helpt verbindingen maken.’ Sinds de start zijn 120 mensen afgezwaaid en uitgezwaaierd naar de verschillende TBI-ondernemingen, vaak op sleutelposities. En zo heb je 120 ambassadeurs van samenwerking binnen TBI, die allemaal linkjes leggen tussen de ondernemingen. En net als alle TBI’ers is ook TBI acdmy nooit uitgeleerd. Een greep uit de ambities: een TBI Platform voor Opleiding & Ontwikkeling, samenwerking met universiteiten en co-creatie met leiderschaps-expert De Baak.

DE PROEF OP DE SOM

Vijf oud-cursisten over hun opleiding aan TBI acdmy.

‘JE KRIJGT KANSEN, JE MOET ZE WEL ZELF PAKKEN’

GERBEN BROEKHUIJSEN: ‘Ik ben vanaf de hogeschool via een assessment zo in het traineeprogramma terechtgekomen. Drie keer acht maanden zat ik bij drie verschillende bedrijven. Een daarvan was Wolter & Dros, en daar zit ik nu nog steeds. Ik tref hier een uitdagende bedrijfssfeer. Je moet zelf je kans pakken, maar je krijgt ook de ruimte. Voor mij was dat het wegvallen van een projectleider. In anderhalf jaar kon ik me ontwikkelen van werkvoorbereider tot projectleider. Er zit iemand naast je die een oogje in het zeil houdt, maar je niet remt. Het netwerk van de trainees van toen is nog steeds springlevend, alleen het contact met topmanagers uit de TBI-bedrijven, die je tijdens de training veel spreekt, verwatert wel wat.’

‘LEREN EN TOEPASSEN’

MATTHIJS JANSE: ‘Toen ik aan de training deelnam, was ik software engineer. In de opleiding kreeg ik een aantal dingen te horen die ik niet direct kon toetsen in de praktijk, bijvoorbeeld over leiderschap of plannen. Dat vond ik toen jammer. Maar nu heb ik er veel baat bij. Ik leer nu sneller in de praktijk door wat ik toen in theorie al heb meegekregen. Mijn netwerk gebruik ik om op de hoogte te blijven van dingen die spelen binnen heel TBI. Eenmaal per jaar gaan we uit eten met elkaar, los van de terugkomdag van TBI. Dat TBI mij dit aanbood, laat zien dat er

Matthijs Janse

(Talent 1)

Lead Engineer
bij Croon Elektrotechniek

Wouter Houët

(Talent 1)

Consultant bij HEVO

VAN SAMENWERKING

in werknemers wordt geïnvesteerd. Dat is belangrijk voor de lange termijn. En doordat het vanuit TBI gebeurt, worden Croon en andere TBI-bedrijven daarin ook gestimuleerd.'

'HET VERRUIMT JE BLIK TE ZIEN HOE COLLEGA'S HET DOEN'

BIANCA SEEKLES: 'Door de training heb ik geleerd dichter bij mezelf te blijven. Ik weet nu nog beter waar ik voor sta, heb mijn authentieke stijl gevonden. Ik kreeg dingen voor mijn gevoel altijd vrij makkelijk voor elkaar, maar besepte steeds meer dat mij dit wel heel veel energie kostte. En dat kun je natuurlijk niet voor altijd volhouden. Ik heb bij TBI Top geleerd dat ik hetzelfde effect kan sorteren met minder energie! Daardoor voel ik me een rustiger, "volwassener" manager. En dat straalt ook af op anderen. Ook heb ik gezien hoe collega's die aan een ander type medewerkers leidinggeven, bijvoorbeeld onderhoudsmonteurs bij Fri-Jado, tegen leidinggeven aan kijken. Je bent namelijk heel erg aan "jouw type mensen gewend", in mijn geval veelal hoogopgeleide professionals. Het verruimt je blik om te zien hoe collega's het doen.'

'STIMULANS VOOR DE ONTWIKKELING VAN ONS CONCEPT'

WOUTER HOUËT: 'Je zit 12 x 2 dagen met 16 mensen, dat schept een band. Naast kennis en vaardigheden heb ik er meer zelfbewustzijn opgedaan. Maar de training heeft vooral bijgedragen aan mijn interesse in TBI in de breedte. Ik heb een mooi voorbeeld. We kregen bij TBI acdmy een groepsopdracht om mogelijkheden van samenwerking tussen verschillende TBI-bedrijven te verkennen. Met de deelnemers van ons groepje

hebben we een concept ontwikkeld voor het primair onderwijs. Een collega bij HEVO bleek eenzelfde soort idee te hebben. Dat heeft ertoe geleid dat we het concept uiteindelijk met meerdere TBI-ondernemingen hebben gerealiseerd. Door mijn netwerk van TBI acdmy was het makkelijker om hiervoor collega-bedrijven te benaderen. Het primair onderwijsconcept staat klaar om uitgerold te worden. De acdmy was hiervoor echt een stimulans.'

VERBINDENDE FACTOR

MARCO PEPPEL: 'Ik heb TBI acdmy ervaren als verbindende factor. De kennis over de verschillende TBI-bedrijven en ideeën over mogelijke combinaties tussen ondernemingen gaan pas echt leven als je elkaar beter leert kennen en intensiever met elkaar spreekt. Kennisoverdracht en persoonlijkheidsontwikkeling gaan in de training hand in hand. De acdmy is bovendien een manier om kennis te bundelen. Denk aan overkoepelende thema's zoals veiligheid en duurzaamheid. Die zijn van toepassing op heel TBI en het is goed als je die ook centraal bespreekt. Verder vond ik het inhoudelijk verrijkend dat niet alleen de deelnemers maar ook de gastsprekers tijdens de training deel gaan uitmaken van je netwerk. Voor mij moet netwerken vooral inhoudelijk iets toevoegen. En dat deed het hier. Je wordt persoonlijk flink uitgedaagd en je wordt er echt wijzer van.' ■

ROTTERDAM
CENTRAAL

TIJDENS DE VERBOUWING

Rotterdam Centraal, binnenkort is het helemaal klaar en heeft Rotterdam weer een centraal station om trots op te zijn. De verbouwing was een ingewikkeld proces, de treinen reden namelijk gewoon door.

De TBI-ondernemingen Croon Elektrotechniek, Mobilis en Wolter & Dros zijn nauw betrokken bij dit complexe project. Terwijl dagelijks 110.000 reizigers zich van en naar de treinen spoedden, verrezen om hen heen een overkapping, perrons, een passage en twee grote karakteristieke hallen. Die moeten het markante oude station naar een ontwerp van Sybold van Ravenstein doen vergeten. Dankzij het karakteristieke 'gekreukelde' puntdak heeft het nieuwe station nu bijnamen. 'Haaienbek' en 'Puntzak' zijn het meest gehoord. Joost Brouwer is projectleider bij Croon Elektrotechniek. Hij is al vanaf het begin in 2009 bij het project betrokken. Trots wandelt hij door de imposante 49 meter brede passage die op 10 november 2012 officieel werd geopend. Vanwege de kleur van de natuurstenen vloer ook

wel aangeduid als de 'rode loper van Rotterdam'. De reizigers hebben de passage direct in bezit genomen, nadat ze meer dan twee jaar waren aangewezen op de fietstunnel die als tijdelijke onderdoorgang was gebruikt. Het is onvoorstelbaar dat deze mensenstroom vroeger door een acht meter smalle pijpenla werd geperst. Joost wijst op de verlichting, de borden, de roltrappen, de liften. 'Wij hebben ervoor gezorgd dat "alles waar een draad aan zit" werkt. En het is ons gelukt om dat op tijd voor de opening van de passage af te hebben. Dat was een mijlpaal die we hebben gevierd.'

STAP VOOR STAP

Hij vertelt hoe het station de afgelopen twee jaar geleidelijk gestalte kreeg. 'Omdat het station in gebruik moest blijven, hebben we het werk in fases uitgevoerd, waarbij we de oude fietstunnel als tijdelijke passage gebruikten. Per fase werkten we aan de sporenbak of een perron. Eerst werden dan de sporen verlegd, daarna de perrons en de oude onderdoorgang gesloopt. Dan kon een nieuwe vloer worden gelegd, de elementen van de nieuwe passage opgebouwd, evenals de nieuwe perrons, met compleet nieuwe installaties, met voor de bekabeling nieuwe "trekputten" en mantelbuizen. Iedere fase duurde acht tot dertien weken.'

Werken rond het spoor vroeg ook bijzondere oplossingen. 'Je kunt niet met een vrachtauto bij de perrons komen. Dus gebruikten we een trein om materiaal aan- en af te voeren. Met

een locomotief in onze huisstijlkleuren, groen en paars.' Bij iedere nieuwe fase moesten steeds eerst de voorzieningen voor de reizigers worden aangepast. 'Borden, verlichting, geluidsinstallaties, leidingen, veiligheidsvoorzieningen, camera's. Allemaal tijdelijk, maar altijd minstens gelijk aan de oude situatie.' Uiteindelijk is alles gelukt zonder uitloop. En ja, er was altijd veel belangstelling. Het project had vaste kijkers. 'Maar er waren ook reizigers die niet eens doorhadden wat er gebeurde. Dat is dan ook wel weer mooi.' De meeste vragen aan de bouwers hadden trouwens vooral betrekking op de treinenloop. 'Als je een gele jas aan hebt, denken de mensen dat je alles weet.' Wandelend door het station wijst Joost Brouwer op zichtbare en onzichtbare nieuwe elementen. Bij de onzichtbare zaken hoort bijvoorbeeld de complete elektrische installatie, die ook fasegewijs is vervangen. Zo zijn vier grote transformatoren geplaatst die het hele station van stroom voorzien. ►

GAAT HET VERVOER DOOR

Voor de 65 kilometer elektrotechnische bekabeling is meer dan 5.000 meter kabelgoot aangebracht. Croon installeerde negentien verschillende installatieonderdelen, zoals de elektrische voedingen voor alle gebruikersinstallaties, verlichting en voor veiligheidsinstallaties zoals brandmelding, omroep en camera's. Op alle perrons staan nieuwe borden en beveiligingscamera's en nieuwe lichtmasten die speciaal zijn ontworpen voor Rotterdam Centraal.

In de vormgeving van het station zitten allerlei elementen die verwijzen naar het oude monumentale Rotterdam Centraal. Zwart-witte blokjes in de sierranden, met de vorm van de voor Rotterdammers zo vertrouwde kunstwerken – de 'speculaasjes' – naast het oude station. Joost Brouwer: 'De "speculaasjes" zie je overal terug. Net als straks de klassieke letters "ROTTERDAM CENTRAAL" uit 1957, die op het oude station prijken. Zes van

de zeventien letters zijn in 2011 verdwenen uit een opslagruimte. Die worden vervangen door replica's.'

DUURZAAM

Met het nieuwe station kan Rotterdam weer tientallen jaren vooruit. Het is berekend op een forse groei van het aantal reizigers. In 2025 naar verwachting 320.000 per dag, gevolg van de komst van hogesnelheidstreinen zoals de Fyra en de uitbreiding van de Randstadrail. Toekomstgericht bouwen betekent ook duurzaam bouwen. Joost Brouwer wijst in dat verband naar het dak en de overkapping en de gebruikte materialen. Het gebruikte hout is duurzaam, er is van buitenlichtinval gebruikgemaakt met 'daglichthappers' en met energiezuinige verlichting. Helemaal bijzonder is de overkapping waarvan maar liefst 28.800 vierkante meter van glas is. 'Ruim 10.000 vierkante meter – meer dan twee voetbalvelden – is voorzien van zonnepanelen. Het dak is

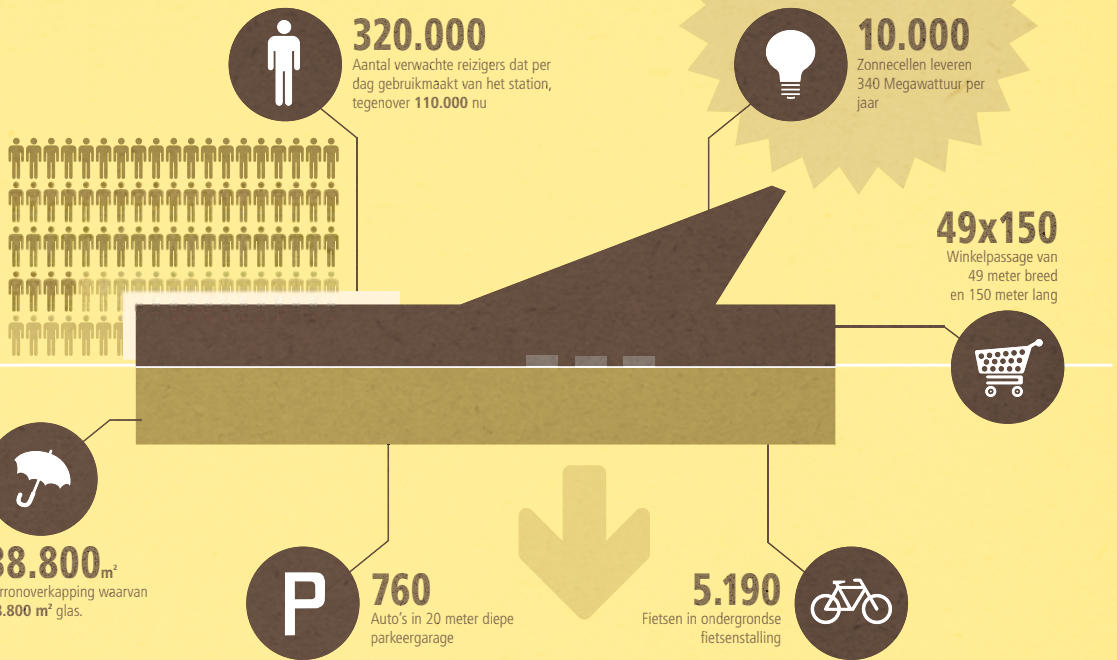

**'UITEINDELIJK
IS HET ALLEMAAL
MENSENWERK'**

MEGAPROJECT CENTRAL DISTRICT

Het nieuwe Rotterdam Centraal is het hart van een grote nieuwe ontwikkeling: Rotterdam Central District, een nieuw zakengebied. Dicht bij de binnenstad, bij een bijzonder vervoersknooppunt. Het station is ontworpen door Team CS, waarbinnen de architectenbureaus Benthem Crouwel, Meyer en Van Schooten en West 8 Urban samenwerken.

gebouwd door Mobilis en wij hebben voor de aansluiting van de zonnepanelen gezorgd,' vertelt Joost Brouwer. In de hal zijn ook de ramen te zien van de kantoren voor NS Reizigers en de politiediensten. 'Voor de klimaatbeheersing in kantoren en winkels is aan de noordkant van het station een systeem van warmte-koudeopslag geïnstalleerd, dat extreem weinig energie gebruikt.'

TEAMWORK

Dat Rotterdam Centraal een bijzonder project is, staat buiten kijf. 'We doen bij Croon vaker grote projecten, maar dit is wel uitzonderlijk', vat Joost Brouwer samen. De sleutel tot succes is volgens hem de uitstekende samenwerking tussen de TBI-ondernemingen Mobilis, Wolter & Dros en Croon. 'Uiteindelijk is ook zo'n groot project mensenwerk, daar staat of valt het mee. Met elkaar te blijven werken aan het uiteindelijke succes, elkaar opzoeken en weten te vinden, waren de hoofdbestanddelen van onze teamspirit.' ■

GROTE INFRAPROJECTEN IN 2012

Opvallende projecten van TBI in 2012 zijn, naast Rotterdam Centraal, de Sluiskiltunnel, de Tweede Coentunnel en de vernieuwing en verbreding van de A15 bij Rotterdam tussen Maasvlakte en Vaanplein: het Ma-Va-project.

Bij Sluiskil komt een nieuwe tunnel onder het Kanaal van Gent naar Terneuzen. De bouw wordt uitgevoerd door de BAM-TBI, waar ook Croon Elektrotechniek deel van uitmaakt. Het project voorziet in uitbreiding en beheer van 37 kilometer snelweg die het Rotterdamse havengebied met het achterland verbindt, inclusief een grote brug over de Oude Maas. Croon Elektrotechniek verzorgt de tunnel- en verkeerstechnische installaties. Als de Tweede Coentunnel klaar is, wordt het verkeer dag en nacht gevolgd door camera's. Sensoren in het wegdek registreren of auto's stilstaan. Uiteindelijk komen er 65 systemen, van verlichting- en ventilatie- tot brandblus- en communicatiesystemen. Croon Elektrotechniek verzorgt de technische installatie, ontwerp, bouw en onderhoud voor 25 jaar.

STADSTUIN

OVERTOOM

klimaatneutraal slopen, bouwen en wonen

Samenwerking is de sleutel van het project Stadstuin Overtoom in Amsterdam. Het project voorziet in de bouw van 480 klimaatneutrale, duurzame woningen die kostenneutraal worden gerealiseerd. TBI-onderneming ERA Contour, KOW Architecten en duurzaam sloopbedrijf Oranje namen de uitdaging aan van woningstichting Eigen Haard om het project te realiseren.

Op de bouwlocatie aan de Suze Robertsonstraat in de wijk Overtoomse Veld in Amsterdam krijgen de eerste twee blokken met 154 overwegend sociale woningen al gestalte. De volgende fases omvatten vrije sector koop- en huurwoningen. In de directieket gaat planontwikkelaar Jurgen Weerdenburg van ERA Contour in op de bijzondere samenwerking van de partners onder de naam Co-Green.

‘De term Co-Green staat voor verduurzaming van woningen en buurten door co-creatie, we willen de leefomgeving sterker maken. De verduurzaming wordt bekostigd uit de besparingen die onze samenwerking oplevert. Op deze locatie stonden 352 sociale huurwoningen die niet meer aan de eisen van de tijd voldeden, energetisch niet optimaal en niet met de diversiteit die de wijk nodig heeft. Eigen Haard wilde de huizen vervangen via deze compleet nieuwe aanpak.’ De uitgangspunten daarbij zijn klimaatneutraal slopen, bouwen en wonen. De nieuwe woningen moeten duurzaam zijn, ecologisch verantwoord en met een hoge

leefbaarheid. Het hele project moet kostenneutraal worden gerealiseerd en uiteindelijk leiden tot lagere energielasten voor de bewoners. Intensieve samenwerking met alle partijen moet de bouwkosten drukken. Bovendien moet deze formule op andere plekken te herhalen zijn.

Jurgen Weerdenburg: ‘Uiteindelijk zijn wij die uitdaging samen met KOW Architecten, Oranje en Eigen Haard aangegaan.’ Hij noemt als voorbeeld dat Oranje het afbreken van de oude flats zo heeft aangepakt dat 90 procent van het materiaal opnieuw is te gebruiken. KOW Architecten heeft een Bouw Informatie Model ontwikkeld dat de partners en andere co-makers intensief hebben gebruikt om de productie voor te bereiden. De bijzondere werkwijze heeft ook geleid tot product vernieuwing. Jurgen Weerdenburg: ‘Door vergaand gebruik van prefabelementen kunnen we superefficiënt bouwen. Ook de bouwplaats is duurzaam opgezet en heel strak georganiseerd. Bovendien hebben we leer-werkplaatsen gecreëerd voor jongeren uit de wijk.’ ►

JURGEN VAN DE LAARSCHOT:

Opdrachtgever Eigen Haard

‘Vooral ruimte geven voor samenwerking’

Woningstichting Eigen Haard heeft met dit project in Overtoomse Veld de markt willen uitdagen om met nieuwe oplossingen te komen, vertelt senior projectontwikkelaar Jurgen van de Laarschot van Eigen Haard. Eigen Haard wilde tegemoetkomen aan de wens van Amsterdam om klimaatneutraal te bouwen, binnen bestaande budgetten. ‘Om dat te bereiken hebben

we veel ruimte gegeven voor samenwerking. Daaruit is Co-Green ontstaan, waarin wij ook participeren, bij de ontwikkeling van het vastgoed en bij de inrichting van de openbare ruimte. Vanaf het prille begin hebben we de bewoners hierbij betrokken. Voor hen is dit heel ingrijpend. Hun huizen zouden worden gesloopt, terwijl ze nog niet wisten waar ze zouden worden gehuisvest. Niet iedereen kon terugkeren. Toch zijn ze erin meegegaan. Bij de planvorming hebben we hun wensen geïnventariseerd. De wijk heeft een heel gevarieerde bevolking, met heel verschillende woonwensen. We zijn daaraan tegemoetgekomen door flexibel te bouwen, met wanden die te verwijderen of terug te plaatsen zijn.’ Hoewel de huren voor de nieuwbouw hoger uitvallen, stelt Van de Laarschot dat nadrukkelijk is gestreefd naar beperking van woonlasten. ‘De nieuwe woningen zijn veel energiezuiniger. Dat gaan de bewoners beslist merken.’

DINRO HOBBEL

Amoveerder Oranje

‘Er zitten oude flats in de nieuwbouw’

Een ‘sloopbedrijf’, dat wil Oranje uit Spijkenisse niet worden genoemd, stelt directeur Dinro Hobbel. Zelf omschrijft Oranje zich als ‘specialist in duurzaam amoveren’. Hobbel: ‘Wij zijn niet bezig met slopen, maar met winning van materialen.’ Dat is precies wat Oranje heeft gedaan als partner binnen Co-Green. Het bedrijf zorgde ervoor dat de oude flats in

Overtoomse Veld niet alleen zijn afgebroken, maar dat het vrijkomende materiaal voor 90 procent kan worden hergebruikt. ‘In principe is bijna alles opnieuw te gebruiken. Van oude kalkstenen worden nieuwe gemaakt. Dakleer en hout worden hergebruikt en beton kan worden fijngemalen om te worden verwerkt in nieuw beton.’ Zo kan het gebeuren dat heipalen en prefabelementen die binnen Co-Green worden gebruikt voor een belangrijk deel bestaan uit gerecycled materiaal. ‘Dat gaat alleen met een ijzeren discipline bij het scheiden van materialen. Daardoor zijn we in staat granulaat – gebroken beton – te produceren dat is gecertificeerd voor hergebruik.’ Dat heeft ertoe geleid dat TBI-onderneming Voorbij Prefab Beton nu met een gerust hart het granulaat van Oranje verwerkt in nieuwe bouw-delen.

WIDO DE JONG

Voorbij Prefab Beton

‘We hebben compleet nieuwe dingen gedaan’

‘We zijn heel vroeg in het traject betrokken. Daardoor konden we meedenken over de beste oplossingen,’ zegt projectleider Wido de Jong van Voorbij Prefab Beton, als co-maker betrokken bij Co-Green. ‘Samen met Oranje onderzochten we de mogelijkheden voor recyclen van oud beton. We zijn erin geslaagd betongranulaat van hoge kwaliteit te verwerken in heipalen en prefabelementen op een manier

waar we helemaal achter staan. Met de andere partners hebben we oplossingen bedacht om prefabelementen zo slim mogelijk te gebruiken. De woningen moeten goed geïsoleerd zijn en er moet efficiënt worden gebouwd. Dat heeft ertoe geleid dat we onze producten in de fabriek zo ver mogelijk hebben geprefabriceerd. Gevelwanden zijn compleet met kozijnen en glas op de bouwplaats afgeleverd. Samen met de installateurs hebben we vloerdelen ontwikkeld waar alle installaties al in zitten, klaar om aan te sluiten. Dat is echt compleet nieuw, een technisch hoogstandje.’ Dat vergaande gebruik van prefab levert de grootste besparingen op. De structuur van de woningen is extreem snel neergezet, terwijl kwaliteit en maatvoering van het hoogste niveau zijn. Wido de Jong: ‘Het zet de hele werkwijze op zijn kop. De ruwbouw is supersnel wind- en waterdicht en de afbouw kan meteen beginnen.’

DERK ONNEKES

KOW Architecten

‘We wilden een parel in het stadsdeel creëren’

‘We wilden binnen stadsdeel Nieuw West een mooie wijk maken. Een wijk die bijdraagt aan de verbetering van Overtoomse Veld, een parel in het stadsdeel.’ Stedenbouwkundig, architectonisch én duurzaam, aldus Derk Onnekes van KOW architecten. ‘Om dit voor elkaar te krijgen is Co-Green in het leven geroepen. Een intensieve samenwerking binnen een gezamenlijk

verdienmodel. Bovendien wil Co-Green hoogwaardige, duurzame woningen bouwen die niet meer kosten dan de gemiddelde niet-duurzame woning. Onze hoge ambities hebben we verwezenlijkt door efficiënte samenwerking en met slim gebruik van BIM, een 3D Bouw Informatie Model. Zo konden we heel ver gaan in de gezamenlijke voorbereiding van de bouw, met inzet van veel geprefabriceerde onderdelen en een korte bouwtijd.’ Tegelijk wijst Onnekes erop dat het om meer gaat dan alleen een efficiënt proces, in lijn met de maatschappelijke doelstelling van Eigen Haard. De bewoners staan daarbij centraal. ‘We hebben vele keren met wijkbewoners aan tafel gezeten om hun wensen te bespreken. Het resultaat zijn flexibele woningen, in lengte van jaren aan te passen aan de veranderende wensen van bewoners. Een wijk waar je over honderd jaar nog kunt wonen. Dat is ook duurzaamheid.’ ►

De 352 verouderde woningen worden vervangen door ecologisch verantwoorde panden met een hoge leefbaarheid en lage kosten voor de bewoners.

MACHIEL KARELS

Adviesbureau DWA

'Duurzaamheid zit echt in de genen van dit project'

Duurzaamheid nastreven, maar wordt het ook waargemaakt? Binnen Co-Green is dat geborgd door een aantal meetbare criteria. Adviesbureau DWA is gevraagd om tijdens het hele traject te waken over het halen van de doelstellingen. Machiel Karels, procesbegeleider bij DWA is daar ronduit enthousiast over: 'Co-Green maakt de doelstellingen vanaf het eerste moment

waar. Duurzaamheid zit echt in de genen van dit project en van alle betrokkenen. Van de sloper tot de architect en de co-makers. Dat is uniek. Ook de repeteerbaarheid als uitgangspunt is bijzonder. Er zijn nog wel andere projecten waar je deze werkwijze op los kunt laten. Het had soms efficiënter gekund en er is een gigantisch detailniveau waarover de samenwerking zich uitstrekt, toch lijkt dit het verantwoordingsproces van de toekomst. Ook deze vorm van samenwerking waarbij partners en co-makers risico's en resultaat delen, smaakt naar meer.'

NELLEKE LINDHOUT

Bewoner

'Mensen hebben gemengde gevoelens'

Nelleke Lindhout is lid van de Bewonerscommissie Overtoomse Veld. Ze heeft gemengde gevoelens bij de vernieuwing van de wijk. 'Enerzijds is er heel serieus naar ons geluisterd. Er is regelmatig overlegd met ons en verschillende groepen bewoners over hun specifieke wensen voor de woningen en de inrichting van de omgeving. Het is zelfs zo dat er op het laatste moment, terwijl

de productie van prefabdelens al was begonnen, op ons verzoek nog iets is aangepast. Persoonlijk vind ik het wel een mooi project. Energiezuinige woningen zijn belangrijk voor de toekomst. Anderzijds is het voor de bewoners toch een lastig proces. Zij hebben er niet om gevraagd hun oude huis te moeten verlaten. Bovendien kan lang niet iedereen terugkeren, terwijl de meeste betrokkenen graag in de buurt willen blijven wonen. Ik weet dat Eigen Haard zijn best doet om een goede oplossing te vinden, maar veel mensen verkeren in grote onzekerheid.' ■

WAAR IS HET **GEVAAR?**

Hoe de Sluiskiltunnel in Zeeland het veiligste civiele bouwproject van Nederland wordt.

Alle bouwmedewerkers elke avond heelhuids naar huis. Dat is het uitgangspunt bij de aanleg van de Sluiskiltunnel onder het Kanaal van Gent naar Terneuzen. Een groot project in opdracht van de KKS (Kanaalkruising Sluiskil, opgericht door de provincie Zeeland) waaraan TBI-ondernemingen Mobilis en Croon Elektrotechniek meewerken. Opdrachtgever én bouwcombinatie doen alles voor meer veiligheid. Vijf betrokkenen vertellen.

WAT IS ER GEVAARLIJK AAN DE AANLEG VAN DE SLUISKILTUNNEL?

Hans Nühn, projectdirecteur technische installaties van Croon (TBI): 'Het is een omvangrijk project met veel vakdisciplines. Diepe bouwputten en het transport van zware materialen geven risico's op vallen en ongelukken. In een kantoorpand weegt een verlichtingsarmatuur vijf kilo, hier vijftig.'

Dick Kraaijenbrink, hoofd afdeling veiligheid Mobilis (TBI): 'Het gevaarlijkst is de montage en demontage van de tunnelboormachine. Onderdelen van zo'n ding wegen tientallen tonnen en er is handwerk voor nodig, er werken mensen omheen.'

Jan de Jong, directeur Mobilis (TBI) en voorzitter van de Combinatieraad CBT (Combinatie BAM-TBI die de tunnel aanlegt): 'Een fabrieksproces kent herhaling, maar dit is eenmalig, dus gevaarlijker. De bouw vereist goede voorbereiding en communicatie.'

DE AMBITIE IS OM HIERVAN HET VEILIGSTE CIVIELE PROJECT VAN NEDERLAND TE MAKEN. HOE ZIT DAT?

De Jong: 'Iedereen moet na het werk gezond thuiskomen. Daar werken we intensief aan. Ton Vrijdag van KKS, onze opdrachtgever, brengt zijn ervaringen uit de industrie mee in dit infraproject. En met effect. Tot half december hebben we bijna 500.000 manuren gedraaid zonder incidenten.' ►

Ton Vrijdag, general manager KKS: 'De petrochemie en de offshorebedrijven maakten jaren geleden al grote stappen. Daar is de opdrachtgever meer betrokken bij veiligheid. De bouw liep daarin achter. Contractueel is de aannemer verantwoordelijk, maar voor veiligheid werken we samen. We willen een project realiseren zonder zware ongevallen en met maximaal een derde van het gemiddelde verzuim in de civiele sector. Daarmee willen we een voorbeeld stellen voor de sector.'

De Jong: 'Drie keer per week lopen we samen met KKS inspectierondes, waardoor welles nietes niet voorkomt. Ook zijn er twee fulltime veiligheidsdeskundigen op het werk, één van KKS en één van CBT. Onze gezamenlijke aanpak heeft effect op het veiligheidsdenken in de hele bouwcultuur.'

Kraaijenbrink: 'Samenwerken aan veiligheid stuwt ons tot grotere hoogten dan wanneer we het alleen zouden doen. In de bouw heerste een cowboymentaliteit, maar we maken een inhaalslag. Vijftien jaar geleden was het stoer om zonder ladder naar boven te klimmen, nu is dat verwerpelijk en is het juist stoer om elkaar aan te spreken op onveilig gedrag.'

HOE BEREIK JE DAT MENSEN VEILIGER GAAN WERKEN?

Vrijdag: 'We werken volgens de ijsbergtheorie: ook de bijna-ongelukken en nauwelijks zichtbare situaties zichtbaar maken, niet alleen de zware ongelukken die de top vormen. En alles serieus aanpakken. Zit er een leuning los? Eerst vastzetten, dan pas verder werken. En maandelijks krijgen degenen die het veiligst werken een bonus en we geven presentjes weg.'

'Veilig werken levert over de hele lijn zelfs meer op, ook qua planning, kwaliteit en financiën'

Na 400.000 manuren zonder incidenten kreeg iedereen bijvoorbeeld een chocoladeletter. Dat wordt gewaardeerd.'

Nühn: 'Belonen van goed gedrag kennen we in de industrie al langer. Het voorkomt dat mensen fouten of situaties waarbij het nét goed afliep verzwijgen. Nu gaan mensen dingen melden, waardoor risico's afnemen.'

Kraaijenbrink: 'Na de gunning kwam KKS met het idee van de bonusregeling. De veiligheidskunde leert inderdaad dat belonen beter werkt dan bestraffen, maar op een goede manier belonen is moeilijk. Een financiële beloning geeft een korte impuls, schouderklopjes werken beter. Als je dan toch wilt belonen, is collectief belonen het beste, want dan spreken mensen elkaar aan op onveilig gedrag. Maar eigenlijk zou je veilig gedrag niet moeten hoeven belonen. Uiteindelijk moeten mensen het uit zichzelf doen.'

Ron Hiel, construction manager Mobilis (TBI): 'Behalve beloningen zijn er ook sancties. Vroeger zeiden we: dit mag niet, maar het bleef zonder gevolgen. Nu geven we één mondelinge waarschuwing en één schriftelijke, daarna verwijderen we mensen van het werk. Ik heb het een paar keer moeten doen, zoals met betonstorters die geen veiligheidsbril wilden dragen. Reken maar dat dat zich in heel Nederland rondspreekt.'

De Jong: 'Ook maakt iedereen voor hij aan een nieuwe activiteit op de bouwplaats begint een LMRA, een lastminute risicoanalyse, een check of alles in orde is. Iedereen heeft daarvoor instructie gehad.'

Veiligheid bij TBI

Het is de ambitie van TBI om in het uitoefenen van haar bedrijfsvoering te excelleren op het gebied van veiligheid en arbeidsomstandigheden. Het is een onderdeel van haar maatschappelijke verplichting om uiterste zorg te besteden aan dit onderwerp. Het beleid van TBI is erop gericht om, door risico-benadering en voortdurend verbeteren, ongevallen en incidenten te voorkomen.

Dit doen wij door:

- een beter veiligheidsbewustzijn te creëren met als resultaat een verdere verlaging van het aantal incidenten en ongevallen;

- het formuleren van centrale kaders en minimeisen ten aanzien van te gebruiken veiligheidssystemen.

Veiligheid en gezondheid zijn één van de focusthema's binnen onze duurzaamheidsstrategie. Wij willen aan alle medewerkers, onderaannemers, leveranciers en eenieder die te maken heeft met de activiteiten van onze ondernemingen een veilige werkomgeving bieden. Meer concreet betekende dit voor TBI in 2012: een Injury Frequency rate < 9 en een ziekteverzuimpercentage < 4,5%. Daarnaast streven we naar meer inzicht in de 'bijna' ongevallen en willen wij onze veiligheidscultuur inzichtelijk en stuurbaar maken.

Drie keer per week lopen opdrachtgever en -nemer samen inspectierondes, waardoor welles nietes niet voorkomt.

Nühn: 'Bij Croon is de stelling: we werken veilig of we werken niet. Iedereen op elk niveau mag het werk stilleggen als het naar zijn mening niet veilig is.'

KOST HET NIET VEEL MEER TIJD OM VEILIG TE WERKEN?

De Jong: 'Dat is een drogreden: onveilig werken betekent sneller ongelukken. Als het werk stilvalt door een incident, kost dat méér tijd en dus geld.'

Kraaijenbrink: 'Onveilig werken is vaak goedbedoeld. Iemand zegt bijvoorbeeld: ik doe het even snel zo, dat scheelt een hoogwerker. Maar de consequentie kan blijvend letsel zijn, of erger.'

Vrijdag: 'Veilig werken levert over de hele lijn zelfs meer op, ook qua planning, kwaliteit en financiën.'

500.000 MANUREN ZONDER INCIDENTEN, DAT KLINKT GEWELDIG

Kraaijenbrink: 'Tot nu toe gaat het goed, maar we zijn nog niet klaar. De ongevalsfrequentie-index geeft het aantal ongevallen met verzuim aan per 1 miljoen gewerkte uren. In de industrie is dat minder dan 1,5 tot 2, in de civiele bouw 8 tot 12. Alle kleine incidenten tellen mee. De cijfers zijn wel vertekend, want in de industrie kan een werknemer met een gekneusde voet ander werk doen, bij ons niet. In dit project is ons uitgangspunt maximaal 5; tot half december 2012 zijn we daar ver onder gebleven.'

Hiel: 'We doen nu wat we al jaren eerder hadden moeten doen. Iedereen doet beter zijn best. Wat ook helpt, is een schone werkomgeving. Thuis kan ik niet tegen rommel, hier ook niet.'

Vrijdag: 'Toen we met Rijkswaterstaat de bouwplaats bezochten, zeiden ze: zelden zien we zo'n opgeruimd bouwterrein.'

Hiel: 'Ik ben erg blij met dit systeem. Ik zou zeggen: ga dit als de bliksem op alle werken invoeren!' ■

Ik houd mij aan de bouwplaatsregels:

- Ik draag de juiste persoonlijke beschermingsmiddelen
- Ik zorg voor orde en netheid op de werkplek en in de keet
- Ik houd beveiliging in stand
- Ik spreek mijn collega's aan op onveilige situaties

Ik werk veilig, ik werk samen!

Bij twijfel niet beginnen, maar eerst overleggen met de leidinggevende

Nawoord

Voorwaarts na een sterk jaar.

We kijken vooruit na het afsluiten van een sterk jaar. Want zo mogen we 2012 wel noemen. In een periode van grote economische uitdagingen en veranderingen in onze markten heeft TBI zich stabiel getoond.

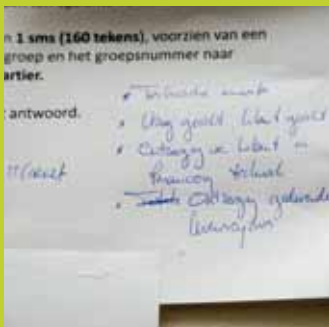
In de afgelopen periode heeft zich een nieuwe realiteit afgetekend. De volumegroei is voorbij en de markt vraagt om een andere slagkracht. Daar hebben we ons op voorbereid. Dat hebben we in gezamenlijkheid gedaan: samen met onze ondernemingen hebben we ons beraden op de vraag wat de markt anno 2013 nodig heeft en hoe wij daar als concern aan tegemoet kunnen komen. De uitkomst daarvan is een robuuste Strategische Agenda voor 2013-2015 waar al onze ondernemingen zich met volle overtuiging achter scharen. Daarin schuilt de kracht van TBI: op individueel niveau slagvaardig en op gezamenlijk niveau eensgezind.

Om de Strategische Agenda te kunnen opstellen, hebben we goed geluisterd naar onze klanten. Dat hebben we gedaan om te zien hoe we hen beter van dienst kunnen zijn. Twee speerpunten in onze Agenda wil ik specifiek noemen. Ten eerste een grotere inzet op de ontwikkeling en marketing van innovatieve concepten. Daarnaast meer focus op multidisciplinaire samenwerking: we kunnen het ontwerp en de realisatie op ons nemen en ons ook richten op het gebruik, de exploitatie en het onderhoud van de gebouwde omgeving.

Daarmee zijn we voorbereid op de toekomst. Als gezond concern, met krachtige en slagvaardige ondernemingen die in gezamenlijkheid opereren, kunnen we ons duidelijk onderscheiden. Dat leidt ertoe dat we met gepast vertrouwen de voor ons liggende jaren tegemoet zien.

Ir. D.A. Sperling

Voorzitter Raad van Bestuur TBI

“
Integrale samenwerking:
 1 mond, 1 doel,
 1 portemonnee en
 1 werkwijze.
 ”

Wanneer: 18 december 2012
Wie: (Top 250) medewerkers van TBI

“
Vraag:
 Hoe onderscheidt
 TBI zich van haar
 concurrenten?
 ”

“
Integraal samenwerken op basis van innovatieve concepten in gebondenheid.
 ”

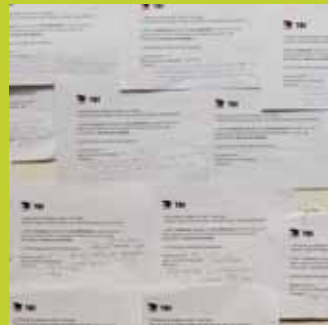
“
Integreren en 'Legalisieren' van TBI-producten en -diensten.
 ”

“
De kracht van groot als je groot moet zijn en klein wanneer je klein moet zijn.
 ”

“
Wij zijn beter in staat om integraliteit te realiseren door het koppelen van systemen, methodieken en processen.
 ”

MAAK DE TOEKOMST

Als groep van ondernemingen is TBI gefocust op de toekomst. TBI bouwt immers niet alleen aan de toekomst; TBI maakt de toekomst. Gebouwen, woningen, tunnels en bruggen die generaties lang bijdragen aan de kwaliteit van werken, wonen en leven. Daarom beschouwen we duurzaamheid van essentieel belang. Zowel in de ontwikkeling als in de realisatie van projecten. **MAAK DE TOEKOMST**

